

کارها است از ابابت مایه وغیره ولی چیزی که امروزه خیلی اسباب گرفتاریست مسئله سرحدات است. عقیده بنده اینست که کمیسیون فوق العاده معین شود که شب و روز مشغول فیصل امور سرحدی باشند که هر زمان تلگرافی از آنجا میرسد فوراً جوابی که لازم است داده شود و مذاکرات لازم باوزارتخانه باشند که جواب تلگرافات معطل نماند زیرا که فوریت حال اگر مجلس صلاح می داند این کمیسیون از اشخاص بصیر بااطلاع که بصیرت کامل از آنجا دارند انتخاب معین شود.

سیدالحکما - کمیسیون اعتبارنامه مرز

منعقد و مشغول کار خود بوده و بهیچوجه تعطیل نشده است و راپورت همه روزه اش موجود است. همیشه منعقد بوده است. **آقای میرزا حسن** - کمیسیون مایه هم منینطور همیشه منعقد بوده است. **آقای میرزا محمود** - خوب است کمیسیون رئیس از روز شنبه مستمرأ منعقد شود که سایر کمیسیونها هم مشغول کار باشند. **رئیس** - انشاءالله از روز شنبه منعقد خواهد شد و از برای کمیسیون فوق العاده اسامی بعضی را عرض مینمایم که اگر مجلس صلاح بداند فوری این کمیسیون دائر شود.

آقای حاج امام جمعه - بنده انتخاب این کمیسیون را از همه کارها لازم می دانم ولی بیک شرط که این کمیسیون روزی دو مرتبه منعقد شود یکی طرف صبح و یکی طرف عصر که هرچه از آنجا تلگراف و کالغد میرسد فوراً رسیدگی کرده جواب بدهند.

اسدالله میرزا - مسئله خواستم تقاضا کنم اگر صلاح دانستند از جاهای لازمه بخواهند یکی اینکه اعلیحضرت این چند روزه اقداماتیکه فرموده اند هرچه تشکر کنیم کم است ولی مملکت ایران مملکت وسیعی است و در این انقلاب اخیر در همه نقاط اقداماتی شده بود خوبست برای اتمام و اكمال این موهبت همایونی از طرف اعلیحضرت دو کلمه دستخط بقلب معجز شبح که میدانید چقدر مانع اثر دارد بانچنین های رسمی ولایات و رؤسای ایلات تلگراف بشود و همچنین با آقایان علمای نجف اشرف که آن همه تلگرافات و اقدامات مجدانه فرموده بودند و منتظر جواب هستند بفرمایند که عموماً مستحضر و اطمینان کامل حاصل کنند.

رئیس - امامه نجف اشرف از طرف آقایان حجج اسلام تلگراف شده ولی این تلگرافی را که شما می گوئید باید از طرف مجلس به تمام ولایات بشود که همه از اتحاد دولت و ملت مسوق باشند.

اسدالله میرزا - بنده میگویم که باید از طرف اعلیحضرت باشد.

حاج معین التجار - باید این تلگراف از هر دو طرف باشد هم از طرف اعلیحضرت و هم از طرف مجلس.

حاج سید نصرالله - بجهت این که بعضی از مفسدين هستند که خود را بیک طرف بسته باز اسباب فتنه فراهم می آرند و فتنه که از هر دو طرف تلگراف شود وضع عذر امر خواهد شد.

حاضر نشده و کار کاملی نکرده اند اکیداً قدغن بشود که تمام کمیسیون ها منعقد و این اعضا کمیسیون فوق العاده راهم اهل مجلس درست بصیرت ندارد خود جناب رئیس که بصیرت دارند اعضاء آن کمیسیون را انتخاب و معین نمایند.

رئیس - بنده میخواهم عرض کنم که این ماه ذی قعدة در واقع برای تاریخ ایران از ماههای منجوس بدی بود و اگر کمیسیون ها در این ماه منعقد نشده عذرشان مسوم بوده و برای پیش آمدهای کار بوده.

سیدالحکما - کمیسیون اعتبارنامه مرز منعقد و مشغول کار خود بوده و بهیچوجه تعطیل نشده است و راپورت همه روزه اش موجود است.

آقای میرزا حسن - کمیسیون مایه هم منینطور همیشه منعقد بوده است. **آقای میرزا محمود** - خوب است کمیسیون رئیس از روز شنبه مستمرأ منعقد شود که سایر کمیسیونها هم مشغول کار باشند.

رئیس - انشاءالله از روز شنبه منعقد خواهد شد و از برای کمیسیون فوق العاده اسامی بعضی را عرض مینمایم که اگر مجلس صلاح بداند فوری این کمیسیون دائر شود.

آقای حاج امام جمعه - بنده انتخاب این کمیسیون را از همه کارها لازم می دانم ولی بیک شرط که این کمیسیون روزی دو مرتبه منعقد شود یکی طرف صبح و یکی طرف عصر که هرچه از آنجا تلگراف و کالغد میرسد فوراً رسیدگی کرده جواب بدهند.

اسدالله میرزا - مسئله خواستم تقاضا کنم اگر صلاح دانستند از جاهای لازمه بخواهند یکی اینکه اعلیحضرت این چند روزه اقداماتیکه فرموده اند هرچه تشکر کنیم کم است ولی مملکت ایران مملکت وسیعی است و در این انقلاب اخیر در همه نقاط اقداماتی شده بود خوبست برای اتمام و اكمال این موهبت همایونی از طرف اعلیحضرت دو کلمه دستخط بقلب معجز شبح که میدانید چقدر مانع اثر دارد بانچنین های رسمی ولایات و رؤسای ایلات تلگراف بشود و همچنین با آقایان علمای نجف اشرف که آن همه تلگرافات و اقدامات مجدانه فرموده بودند و منتظر جواب هستند بفرمایند که عموماً مستحضر و اطمینان کامل حاصل کنند.

رئیس - امامه نجف اشرف از طرف آقایان حجج اسلام تلگراف شده ولی این تلگرافی را که شما می گوئید باید از طرف مجلس به تمام ولایات بشود که همه از اتحاد دولت و ملت مسوق باشند.

اسدالله میرزا - بنده میگویم که باید از طرف اعلیحضرت باشد.

حاج معین التجار - باید این تلگراف از هر دو طرف باشد هم از طرف اعلیحضرت و هم از طرف مجلس.

حاج سید نصرالله - بجهت این که بعضی از مفسدين هستند که خود را بیک طرف بسته باز اسباب فتنه فراهم می آرند و فتنه که از هر دو طرف تلگراف شود وضع عذر امر خواهد شد.

احسن الدوله - این کمیسیونیکه فرمودید اگر مثل سایر کمیسیونها باشد متوقع هیچ کار نباید بود از ماه شوال که این کمیسیون ها منعقد شده هیچ

همه کارش شغل مجلس باشد. **آقای سید حسن ققی زاده** - سابق گفته شد هفته یکروز مجلس مفتعی بود کلاه باشد بدون حضور نظار و از کار کمیسیون ها اطلاع پیدا کنند و بدانند که کمیسیونها در این هفته چه کرده اند و امروزه این همه صحبت شده فقط صحبت رسمی مجلس این بوده است که گفتند برای امورات سرحدی کمیسیون فوق العاده منعقد شود و بابتی تمام شکوه و دودن است پس خوب است هفته یکروز مجلس بدون تماشاچی مفتعی بود کلاه باشندم از کار کمیسیونها اطلاع بدیم و مسوق شویم و هم از این قبیل صحبتها که خالی از فایده نیست بنمایم تادیکر در مجلس رسمی اینگونه صحبتها نشود و در چنان روز قبل یک لایحه قانونی نوشته شده و باضای پانزده نفر از کلا رسیده بود و در مجلس هم مطرح شد که تمام اجراء دولتی باید قسم یابد نمایند و هنوز عقب آن صحبت قطع نشده و بموجب ترتیب آن لایحه مقدم است و خوب است که این مسئله قطع شود و شروع بقسم نمایند.

رئیس - اعتقاد بنده این است که باشد برای روز عید غدیر چون بسیار روز مبارکی است.

حاج میرزا آقا - تا آن روز خیلی طول می کشد و آن روز را و کلاهی که قسم یاد نکرده قسم یابد نمایند.

رئیس - عقیده بنده این است که کلا باید جلو بیفتند و اول آقایان و کلاهی که قسم یاد نکرده اند یاد نمایند بعد اجراء ادارات.

آقای سید حسن ققی زاده - عقیده بنده اینست که از روز شنبه شروع شده و کلا قسم یاد نمایند و بعد بقریب سایر ادارات و روز عید بمناسبت مخصوص دوائر نظامی باشد برای این که بجهت سلام حاضر و جمع هستند و با لباس مخصوص حاضر شوند قسم یاد نمایند که خیلی اهمیت دارد.

سیدالحکما - بل لایحه از کمیسیون اعتبار نامه برای انتخاب و کلاهی ایلات بمجلس آمده اول قرائت شد خوب است دفعه دوم قرائت شود.

رئیس - بلی آنچه خوانده میشود و یک تلگراف از استرالیاد وزیر داخله رسیده است که قرائت می شود (در این موقع رفته وزیر داخله که بمجلس نوشته بودند با تلگراف استرالیاد قریب باین مضمون قرائت شد که ۹ نفر از اسرا دیروز استرداد شد و درجه دویم سرتیپی که برای ابلغانی خواستم نرسید و اسرای خراسانی در این طرفها دیگر نیست و از برای استرداد اموال منتهوبه و حفظ این سرحد استعداد لازم است و منتظر استعداد و درجه دویم سرتیپی برای میرزاهادی خان ابلغانی و درجه اول سرتیپی برای میرفلام خان هستم.)

حاج معین التجار - کویا این تلگراف سیم است که از سیددار رسیده و استعداد برای خود خواسته و خدمات خود را شرح داده نهم بدیم چه جواب داده شده.

رئیس - بوزارت جنگ نوشته شد ولی هنوز جواب نیامده.

آقای حاج امام جمعه - این تلگراف سیم و چهارم است که از سیددار رسیده و در هر یک نوشته شده که بیست نفر سی نفر اسیر استرداد شده ولی بنده در این مدت هشت نهمه که در اینجا هستم خیلی قناعت قلبی روی داده است خوب است بعد ها هرچه جناب سیددار از اسرا استرداد میدارند

ب توسط انجمن محلی آنجا بصاحبانش مسترد شود و تلگراف از انجمن محلی بیاید.

حاجی محمد تقی - تلگراف از انجمن محلی هم آمده بود که بطور تحقیق تا کون سی وقت نفر از اسرا مسترد شده است (معموم اظهار خوشوقتی و امتنان نمودند.)

وثوق الدوله - این اسامی که برای کمیسیون فوق العاده نوشته و قرائت شد مرضی مجلس هست یا خیر؟ (در این وقت اسم نه نفر را مجدداً قرائت کردند.)

وکیل التجار - اهمیت این کمیسیون عنوان شد که چقدر است بنده عرض می کنم بیش از این اهمیت دارد ولی باید اعضاء این کمیسیون تمام هم وقت خود را صرف این کار کنند و تمام مشغول امورات راجعه باین کمیسیون هستند مشغول کار دیگر نشوند.

حاج سید نصرالله - مجلس هم باید کمال حسن ظن را دوباره این کمیسیون داشته باشد که در ترازل نباشند.

آقای سید حسین - ضرر ندارد که بعضی هم داخل باشند از قبیل (اسدالله میرزا) (حاج سید نصرالله)

وثوق الدوله - بسته بان انتخاب رئیس است.

رئیس - چه ضرر دارد هر کس را که میدانید انتخاب کنید.

حاج سید نصرالله - مجلس بعد از معین کنید که درجه خصوص باید مذكور شود.

رئیس - قانون انطباعات که باید با حضور جناب آقای سید عبدالله مجتهد و آقا میرزا سید محمد مجتهد تصحیح کنند هنوز گویا اصلاح نشده باید کارهای دیگر که ناقص مانده معین شود.

آقای سید حسین - چند مطلب است که ناقص مانده یکی انتخاب و کلا است یکی قسم خوردن و کلاهی ایلات است باید این سه مسئله را رئیس اطلاع بدهند که تمام شود یکی دیگر هم اجراء نظام نامه داخلی است که اطلاع داده شود که بعد ها باید جدا اجری کرد.

رئیس - اما آن سه مسئله که فرمودید اشاء الله از روز شنبه شروع شده و تمام می شود و مسئله نظام نامه هم چیزی است که باید عموم آقایان و کلام را قبت داشته باشند و روز یک شنبه را بجهت این مسئله بدون حضور تماشاچی قرار داده و مذاکره مینمایم (در این موقع جناب آقای میرزا سید محمد مجتهد با رحیم خان سردار نصرت بمجلس وارد شدند.)

آقا میرزا سید محمد مجتهد - سردار نصرت حاضر شده اند که قسم یاد نمایند که با جان و مال مرامی نمایند بمجلس و اساس مشروطیت

رئیس - انشاءالله امیدوارم که همه قسم حاضر باشند و آن چیزهاییکه تا کون ملت از ایشان می شنیدند بعدا بعکس باشد و از این دوسه روزه آنچه از ایشان شنیده شده می شود معلوم است آنچه میگویند درست است (در این وقت سردار نصرت شرحی

زیاد تر کی بیان کردند) **آقای حاج امام جمعه** - سردار نصرت عرض میکنند که پنجاه و پنج سال از صرم رفته و تمام این مدت را مشغول خدمت بدولت و ملت بوده ام و در خوی و سلامت مجاهدات زیاد کرده ام و بنده تا دیروز او را نمی شناختم و ملاقات نکرده بودم ولی اینقدر میدانم که مکرر از طرف دولت برای تنبیه اشرار بغوی و ما کو و جاهای دیگر مامور میشدند از پیش میبردند و نیز میگویند که من هر چه دارم در راه ملت میدهم ولی چرا باید بتعدی دیگران مال مرا بغورند مقصودش این است که عرض شد.

رئیس - همین طور است ولی مسلم است بعد ها تحقیقات شده و نخواهند گذاشت که بایشان ظام شده باشد.

مستشار الدوله - سردار نصرت خیلی مرد ثابت قسمی است همین قدر قوی که در مجلس دادند ثابت قدم خواهد بود.

آقای حاج امام جمعه - اگر مجلس اجازه دهم بنده بایشان این یک حرف را حالی کنم که چطور تا بحال اسم ایشان هر جا برده میشد تمام مردم منجر بودند حالا طوری رفتار کنند که بعد ها هر کجا اسم ایشان برده شود همه مردم خوشحال باشند (بعد بزرگان ترکی در این خصوص شرحی بایشان گفتگو کردند و جواب داد که من حاضر هستم خود با استعداییکه دارم بدون اینکه یکجول از دولت و ملت بخواهم بروم در سرحد ساوجبلاغ و دشایر متره را مطیع کرده و تمام آن حدود را منظم نمایم در این مورد سردار نصرت قسم یاد کرد.)

آقای سید عبدالله مجتهد - مادر خدمت شاه بعضی تمهیدات کرده ایم تنها تمهیدات از آن طرف نبوده بلکه از این طرف هم شده و آن اینست که مدیران جریان و نطقین و واعظین که برای هدایت مردم چیز نوشته و میگویند آنها را خواسته و قرار می بگذاریم اگر چمن از تمام آنها مطمئن و راضی هستیم ولی بر حسب تمهیدیکه حضور شاه کرده ایم باید رفتار بنماییم با آن عقوقت و مهربانی که اعلیحضرت اقبال فرمودند و خودشان قرآن را از قبل بیرون آورده قسم یاد نمودند و مخصوصاً فرمودند که تمام قوای خود را برای نگاهداری حقوق ملت حاضریم صرف نمایم و حالا گذشته ها گذشته است بدیهی است که انسان جائز الخطا است و بعضی ها القاء شبهه می نمایند پس باید طوری شود که اسباب قساد دست مفسدين نماند و آن اینست که مدیران جریان و نطقین چیزی ننویسند و نگویند که موجب کدورت خاطر شود حال مجلس رسمی چه روزیست که بتمام آنها اطلاع داده شود که اینجاست حاضر باشند تا نصایح خودمان را بگوئیم.

آقای میرزا محمود - فرمایش حضرت حجة الاسلام صحیح است ولی خوبست حضور بهر رسانیده قانون انطباعات را تصحیح فرمایند تا تکلیف ایشان هم مشخص شود که نتوانند از حدود خود تجاوز نمایند.

آقای سید عبدالله مجتهد - صحیح است

آقای حاج امام جمعه - فرمایش حضرت حجة الاسلام صحیح است ولی خوبست حضور بهر رسانیده قانون انطباعات را تصحیح فرمایند تا تکلیف ایشان هم مشخص شود که نتوانند از حدود خود تجاوز نمایند.

آقای سید عبدالله مجتهد - صحیح است

آقای حاج امام جمعه - فرمایش حضرت حجة الاسلام صحیح است ولی خوبست حضور بهر رسانیده قانون انطباعات را تصحیح فرمایند تا تکلیف ایشان هم مشخص شود که نتوانند از حدود خود تجاوز نمایند.

ولی این چندروزه تا قانون تصحیح شود سفارش کنیم که تمدی و تخطی نشود (در این موقع نیز جناب آقای آقا سید عبدالله مجتهد شرحی از تمهیدات و مذاکرات خودشان با جناب آقای آقا سید محمد مجتهد شرحی از ابابت رحیم خان سردار نصرت و سالار معتم که مدتی بود با مجلس مجبوس بودند بیان فرمودند که در حقیقت این دوتن در این انقلاب اخیر بنی نهایت اظهار تصب و وحیت کردند زیرا از طرف دولت حکم استغلاص آنها از خود صادر گردید و اینها راضی نشده در جواب گفتند که ما مجبوس مجلس و ملت هستیم و استغلاص ما هم با آنها است این اظهار ملیت ایندو نفر در آن موقع خیلی مایه خوشوقتی و استرضای خاطر عموم شده است و بسبب صدور این یک حرکت غیورانه از این دوفتر خیلی مناسب است مثل ابوالمجن که در بد و اسلام یسکی از سرداران نامی اسلام بود و در جنگ نهاوند بواسطه ارتکاب مصیبتی مجبوس شد در یک روز جنگی که نزدیک بود به سپاه اسلام شکست رخ دهد ابوالمجن نتوانست خودداری نماید شرافت خود را نزد کسیکه مستحفظ او بود کرد گذاشته و یک شمشیر و اسب گرفته بفته سپاه عجم حمله نمود و شکست داده و مجبوس عودت نمود سعدوقاس که سردار لشکر بود پس از تحقیق این قضیه را دانسته از تقصیر او در گذشت و حدیکه مقرر بود جاری نساخت حال در حق سالار معتم هم این رعایت شده و مجلس او را خواسته همه نوع تاملت و ضامن گرفته مرخص نمایند که برود تمام اسرا را بر حسب قوی که می دهد مسترد دارد.)

حاجی سید باقر - فرمایشات حضرت حجة الاسلام مطاع است و این طوریکه فرمودید صحیح است.

مذاکرات روز شنبه
سوز دهم ذی حجة الحرام
دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۱۱ آذر ماه ۱۳۲۲ ظاهر قرائت کردند.

رئیس - جناب حشمة الدوله از طرف بنده گان اعلیحضرت آمده جناب مستشار الدوله مطالب ایشان را اظهار میدارند.

مستشار الدوله - سردار مقتدر دست خط تلگرافی شرف صدور یافته است که خیلی زود از مراندوب ساوجبلاغ حرکت کند و همچنین به املاک شخصی شاهنشاهی که در قراچه داغ است امر تلگرافی صادر شده هرچه سوا هست بروند بطرف سرحدات ساوجبلاغ بجهان شاه خان هم دستخط مبارک شرف صدور یافته است که با در دست فقر سوار بطرف ساوجبلاغ حرکت نماید و سابق هم یکصد و پنجاه نفر رفته و از سواره کشیکخانه هم در دست فقر حاضر هستند شش هزار و سی تومان مخارج ایام خدمت و کرایه مال و غیره سواى مواجب سه ماهه مخارج معین شده است که مجلس مقدس تصویب فرمایند داده شود و دو روزه حرکت نمایند.

علاوه بر اینها سابقاً یکصد و سی نفر قزاق با چهار هزاره توپ و یکصد و پنجاه نفر سواره جهان شاه خانی با مقصد قبضه فتنک و یکصد و هشتاد نفر سواره شده است و جواب سایر دستخطها هنوز نرسیده از

۲

حاکم خوی جواب رسیده است که فسون آنجا حرکت کرده است.

ادیب التجار - جناب آقای میرزا محمدعلی نقیینه صدرالتجار و کبیر مجمره هستند وارد شده اند محض اطلاع عرض شد.

رئیس - البته امتیازنامه ایشان در کمیسیون انتخابات ملاحظه شده و صحیح است و انشاءالله مبارک است امیدواریم که خدمات شایان بدست نمایند. (عموماً تبریک گفته و اظهار شد که اعتبار نامه ایشان هم ملاحظه شده صحیح است)

وزیر علوم - مطلب بنده در خصوص روزنامه ها است همه میدانید که در همه جا روزنامه ها را اداره یلیس میخوانند که مطلبی نوشته شده که قابل اعتراض است از طرف اداره با آنها اعتراض می نمایند در اینجا که این طور ها معمول نبوده بنده شخصی را برای این کار معین کرده بودم هنوز مشغول کار نشده ارباب جراید اعتراض و تهدید کرده اند بطوریکه آن شخص آمده است منضم میخواند بنده نمی دانم تکلیف وزارت علوم چیست خوبست مجلس تکلیف قوه مجریه را با ارباب جراید معین نماید یعنی بوزارت علوم و کذا نماید بلکه مجلس را می بیند و در روزنامه نوشته شود که تکلیف معین شود.

صدرالعلمای نظری - در سایر ممالک که مشروطه شده اند مشغول صنایع میشوند این مملکت ما که مثل آنها پول ندارد میخواند بفحاشی و بی احترامی نسبت به مردمان محترم پول پیدا کنند.

وزیر علوم - این کار با مجلس شورای ملی است اگر میگویند کاری نداشته باشیم ما هم کاری نداریم مقصود این است که باید مجلس یک ترتیبی بنده که با آنطور رفتار بشود.

احسن الدوله - آیا سایر ممالک هم که مشروطیت رفتار میکردند از اول قانون بوزرا داده بودند که رفتار کنند یا آنکه همان قانون قبل رفتار میکردند تا آنکه قانون با آنها بنده خرد قانون قبل هم یک قانونیست خوب است وزارت علوم هم با آن طور رفتار کنند تا قانون انتظارات بیرون بیاید تمام شود.

اسدالله میرزا - اینکه وزارت علوم فرمودند که شخصی را معین کرده اند نظارت در جراید داشته باشد آیا قبل از طبع بوده یا بعد از طبع است.

وزیر علوم - بعد از طبع قرار گذاشته ام.

اسدالله میرزا - پس خوبست آن تهدید را بفرمائید چه قسم بوده.

وزیر علوم - آن شخص را که معین کرده بودم صبح آمده بود که یکی دو نفر از ارباب جراید آمده بودند نزد من که ما سی هزار نفر هستیم شنبه امیر شنبه میخواند چنین کاری را بنمایند اگر اقدام نمایند چنین و چنان خواهیم کرد.

آقا شیخ حسین - این مملکت مشروطه شده و روزنامه لازم دارد که خیر و شر مردم را بنویسد همبکنه وزیر علوم فرمودند موقتی قرار گذاشته صحیح نیست و این طور تهدید هم که از طرف روزنامه نویسا شده یقیناً دروغ گفته اند بجهت اینکه تمام معین آنها را جمع بکنند ده نفر نیستند و در حقیقت چند نفر از آنها بواسطه معین بد نوشتن صاحب ثروت شده اند و از این طرف هم

ملت آزادی قلم را میخواهد پس این نظارت موقتی بعد از طبع فایده ندارد همان قانون انتظارات را که چند ماده آن تصحیح شده عاجلاً اقدام نموده تمام شود که تکلیف ارباب جراید هم معلوم شود بنده ایست آنها هم همین قدر دانستند که فعلاً قانونی نیست جلوگیری از آنها نماید البته هر چه زودتر اقدام شود که قانون انتظارات با تمام رسیده تکلیف معین شود.

آقای میرزا آقا محمد جاهد - ما کاری که میخواهیم بکنیم خالی از دود و صورت نیست یا خواهش یا تعطیل و توقیف روزنامه ها و تعطیل که صحیح نیست پس عجله آنچه لازم است آن تصحیح قانون انتظارات است که باید مجلس زودتر تمام کرده بآنها بدهد زیاد از این تکلیف ندارد.

وکیل التجار - ظاهر آن مطلب اینقدر تأمل لازم ندارد آنچه روزنامه نویس می نویسند اگر در باب تجارت و معارف و صلاح بینی است که کسی حرفی ندارد فقط چیزی که هست در صورتی است بدو تو همین نسبت بعضی می نویسند اگر بنده می توانم آنرا ثابت کنم قهراً و الا باید در این صورت آنها را مجازات داد و خود ارباب جراید هم نمایند این مطلب را انکار داشته باشند این قهر دیگر این قدر تأمل لازم ندارد و خود وزیر علوم هر طوریکه صلاح دانست مجازات بنده.

وکیل الرعایا - آنچه که هست اینست آنها یک بعضی چیزها می نویسند و قانون هم متنوع است این را باید خود وزیر علوم جلوگیری کند این مسئله نیست که از مجلس بخواهند در صورت تعطیل هم باید خود وزارت علوم این جریمه را توقیف کنند چند روزی تا قانون بیرون بیاید و مجازات معلوم شود.

حاجی امام جمعه - هر وقت مسئله روزنامه میان می آید آن مطلب اصلی از میان می رود روزنامه دو جهت دارد یکی راجع بخود روزنامه نویس است که آن کسب است و بسبب آن تحصیل معاش می نمایند و یکی راجع به مردم است که مصلحت عامه در اوست که آنم این است که همه متفق باشند که روزنامه این دو وجه را دارد و ما با آن جهت اولی کاری نداریم اما جهت دوم که راجع به مصالح عامه است آیا بینیم با این طوریکه فعلاً روزنامه نویسا می نویسند مفید است بحال مملکت یا نه این يك كلمه است اگر نیست پس خواهش کنید از مدیران جراید تا تمام شدن قانون انتظارات اینگونه چیز ها را ننویسند و آنها هم البته خواهش از طرف مجلس را اطاعت خواهند کرد.

حاج میرزا ابراهیم آقا - گمان اینست که يك اندازه از موضوع مطلب خارج شدیم جناب وزیر علوم فرمودند که موقه یکنفر را معین کرده اند که پس از طبع روزنامه ها را که بعضی تمربضاتی دارد معلوم نماید و مقصودشان اینست که این شخص باید باشد تا قانون انتظارات تمام شود یا نه مجلس باید این مسئله را معین نماید و بنده مذاکره لازم نیست.

آقا شیخ یوسف - بنده نهایت تأسف را دارم که مجلس یکساعت یا بیشتر یا کمتر منعقد میشود و صحبت از مجازات روزنامه نویسا میشود بنده گمانم این است که يك کمیسیون فوق العاده تشکیل شود آنها را بخواهند و خواهش کنند که بعضی چیز ها را

رفتار کرد و اینهم نمی شود و کسیکه متعین است راضی نمیشود بی قانونی رفتار کند پس همان طور که آقای حاج امام جمعه گفتند یا بخواهش یا بدم دیگر هر طور صلاح است از اینکار جلوگیری کنند تا قانون انتظارات بیرون بیاید و البته وقتی قانون بیرون بیاید همه از روی ادرت رفتار خواهند کرد و هر کس خلاف کند به موجب قانون مجازات خواهد شد پس حالا موقتاً باید ترتیبی رفتار شود که از این کار مضر بحال عامه است باید ننویسند.

آقای سید حسین - روزنامه نویس دو قسم است يك قسم بعضی روزنامه نویسا هستند که واقع روزنامه نویسند و با علم و اطلاع هستند و خوب هم می نویسند و يك قسم روزنامه نویس است که اینکار را کسب خود قرار داده و چون علم و اطلاع ندارند مجبور است که از این و آن بدینویسند حالا اگر مجلس اجازه بنده این روزنامه نویس که فقط برای فروش مردم بدینویسند چند روزی موقه توقیف شوند تا قانون مطبوعات از مجلس بیرون بیاید.

آقای سید حسن تقی زاده - گمان این است که این مطلب را زودتر تمام نمایند و قابل این قدر تأمل و تفصیل هم نیست تا بحال اینجا مکرر ملاحظه کرده از روزنامه جات شده و بالاخره مراجع قانون انتظارات شده و وضع قانون برای جلوگیری از مفاسد است و تا ما دچار بسختی نشویم قانون وضع نمیکنیم و حالا که همه روزها چهار بسختی میشود باز شش ماه طول میکشد تا قانون بیرون بیاید و اگر موقه قانونی بگذریم که وزیر علوم راحت باشند آن وقت قانون اصلی يك سال طول میکشد که بیرون بیاید و تا قانون انتظارات بیرون نیامده خود وزیر علوم مثل سابق رفتار نمایند و حالا هم از تهدیدات ارباب جراید شکایت نکرده اند بلکه برای گذاشتن يك نفر بر اینکار و استعفا دادن این شخص بواسطه تردد یکنفر از روزنامه نویسا نه از تمام ارباب جراید شکایت مینمایند و باید یکنفر دیگر را برای اینکار بگذارند و اگر با حق نداشته باشند این جزئیات را هم در مجلس بگویند و باید خودشان هر طور صلاح میدانند مجازات بنده و اینگونه گفتند ارباب جراید تهدید کرده اند چنین نیست و خوب نیست چنین نیستی با آنها داده شود فقط یکنفر این حرف را زده و معلوم است که دروغ گفته است کسی هزار نفر هستیم و حال آنکه سی هزار نفر بخرج و مرج مملکت اتفاق نمی نمایند در صورتیکه طالب نظم مملکت هستند پس خوب است قانون انتظارات تمام شود و وزیر علوم هم همان شخص را یادگیری که صلاح میدانند سر اینکار بگذارند.

حاجی محمد اسماعیل آقا - وزیر علوم که تکلیف از مجلس میخواهند عرض بکنم مجلس وقتی که هیئت کابینه را پذیرفت اختیار با ایشان داده است مطالبی که راجع برفع و ضرر عامه است ترویج و منع کنند دیگر لازم نیست که هر روز برای هر مطلب جزئی تکلیف از مجلس بخواهند و باید هر کس خلاف کند مجازات بنده.

وزیر علوم - در ضمن این مذاکرات بعضی همچو گفتند که تا قانون بیرون نیامده باید بقانون سابق رفتار کرد ولی حرف در این است که سابق اینجا هیچ قانون نداشت پس حالا باید از روی بی قانونی

رفتار کرد و اینهم نمی شود و کسیکه متعین است راضی نمیشود بی قانونی رفتار کند پس همان طور که آقای حاج امام جمعه گفتند یا بخواهش یا بدم دیگر هر طور صلاح است از اینکار جلوگیری کنند تا قانون انتظارات بیرون بیاید و البته وقتی قانون بیرون بیاید همه از روی ادرت رفتار خواهند کرد و هر کس خلاف کند به موجب قانون مجازات خواهد شد پس حالا موقتاً باید ترتیبی رفتار شود که از این کار مضر بحال عامه است باید ننویسند.

شخص است آنهم که با خود ایشان است و مجلس هم که اجازه داده است پس همانطور که آقای میرزا سید علینقی گفتند رفتار نمایند.

لسان الحکما - کاش امروز هم مجلس بوظیفه خود عمل میکرد و از قانون انتظارات قرائت می کرد چیزی که باعث تعطیل آن شده فقط در چند ماده جزای نقدی بوده خوب است آن را حذف کرده و باقی را قرائت نمایند و تا سه روز دیگر تصحیح و تمام میشد در این سه روز هم وزیر علوم بهمان حبس و توقیف عمل میکرد تا تمام شود و دیگر این مذاکرات هم لازم نبود.

آقای حاج امام جمعه - در کمیسیون تفتیح اوراق از برای کلیه مجازات ارباب جراید و غیره که محل گفتگو و اشکال بود يك طوری اصلاح شده و گذشت دیگر از طرف کمیسیون انتظاری نیست رئیس - پس حالا که از کمیسیون گذشت زود از مجلس می گذرد.

مستشار الدوله - در باب حرکت دوست نفر غلامان کسب خانه حشمة الدوله منتظر جواب است اگر مجلس تصویب نماید که هفت هزار کسری باید داده شود از بابت مواجبه ماهه و کرایه مال و مخارج ایام توقف اما هزار کسری واجب سه ماهه از صرف جیب مرصحت خواهد شد باقی راجع هر طور رای میدهد اظهار دارد.

رئیس - گمان نمیکنم کسی را در این مسئله حرفی باشد.

آقای حاج امام جمعه - از برای دوست نفر قزاق مبالغی داده شد منتهی اسم اینها قزاق نیست.

آقای سید حسن تقی زاده - گمان این است که صحیح نیست این لایحه باین طور بکسره از طرف وزیر در بار بیاید بمجلس باید اول بوزارت جنگ برود و وزراء ملاحظه نمایند و هر قدر میشود تصویب کنند آن وقت بیاید بمجلس حالا چه طور می شود در يك دقیقه تصویب کرد در صورتی که معلوم نیست که این مبلغ خواهد بود یا نه (جواب داده شد چون فوری است ضرر ندارد).

آقای سید حسن تقی زاده - چاره نیست یا باید تصویب شود که وزارت جنگ بعد حساب او را بنده یا این که برود نزد وزارت جنگ هر قدر تصویب نمود آن وقت در مجلس تصویب شود.

مستشار الدوله - تقریباً این مسئله اساساً قبول شد حالا باید بوزارت جنگ استاد که آنجا هم تصویب شود.

وزیر علوم - فرستادن این صورت بمجلس فوق العاده است که درست نفر یا هزار نفر بجایی می فرستند مخارجش این قدر است و هیچ جامه معمول نیست که این گونه صورت مخارج را بمجلس بفرستند لابد این فوق العاده است حالا که صورت برای مجلس داده شده است خوب است تصویب شود تا بوزارت جنگ برود و ملاحظه شود یک هفته طول خواهد کشید.

رئیس - حالا که اساساً این مسئله قبول شده است داده میشود بوزارت جنگ هم فرستاده میشود که آنجا هم تصویب شده تمام شود.

اسدالله میرزا - خوبست و اوله شود این وجه را بوزیر جنگ بدهند و ایشان صورت بمجلس بدهند.

مستشار الدوله - لازم نیست که بوزیر جنگ بدهند.

اسدالله میرزا - گمانم این است هر قدر در مسئله عجله شود بهتر است که خیلی اهمیت دارد.

حاج محمد اسماعیل آقا - این سوار را اعلیحضرت از کسبخانه میفرستد و مواجب آن را هم خود اعلیحضرت میدهد حالا تفاوت آنرا از بابت مخارج ایام توقف و غیره باید بمجلس تصویب کنند دیگر لازم نیست که بوزارت جنگ فرستاده شود.

آقای سید حسن تقی زاده - این طور نیست در بودجه امساله حقوق غلامان فتح السلطان که جزو کسبخانه است در جزو بودجه سلطنتی منظور شده و غلامان امیر بهادر جزو بودجه وزارت جنگ منظور شده است و علاوه در این صلح یکی از شروط این بوده که تمام فواید جنگی از خزانه و غیره در تحت نظارت وزارت جنگ باشد و شما میخواهید که بعداً وزارت خانها را منظم نمایند و عمل مالی مرتب باشد پس باید این لایحه اول بوزارت جنگ برود پس از تصویب آنجا بمجلس بیاید.

رئیس - این مسئله را ختم بنمائیم اساساً که تصویب شده امشب هم بوزارت جنگ بفرستیم و فردا تمام می نمایم که بهر دو صورت عمل کرده باشیم.

حاج میرزا ابراهیم آقا - این چند روز که این اغتشاش شد و آخر صلح شد آخر چه شده که اشرار را گرفته و مجازات نداده و همین طور صنایع حضرت را گرفته و مجازات نداده اند آیا با بودجه آنها مجازات بنده باید بکسری از دوروز خلاص شوند.

رئیس - من حالا نمی توانم درست این مطلب را بشما بگویم ولی همین قدر می گویم که دو نفر از قانون فریبیدن را يك نفر سیاه غلام مجلل که می گویند او هم داخل بوده وضع حضرت که همه میدانند از هم بوده گرفته اند و بقیه را هم بنا است دستگیر کنند ولی حبس یا مجازات آنها را ندانیدم.

حاج میرزا ابراهیم آقا - آیا باید بآنها مجازات داد یا خیر؟

رئیس - البته باید مجازات شوند.

آقای سید حسین - دو نفر از آنها را که گرفته بودند خلاص کرده اند و نوبت به صنایع حضرت هم میرسد که او را خلاص کنند. وقتی که اینطور باشد گرفتن آنها چه فایده دارد.

رئیس - نمیدانم گمان نمیکنم اینها را که گرفته اند خلاص کنند و میگویند که مجازات آنها را بحکم عدلیه باید اجرا کرد.

وکیل الرعایا - آیا محق داریم و می توانیم سؤال کنیم از این اشخاصیکه توسط مینمایند از جان ما مردم چه میخواهید.

آقا شیخ حسین - اگر کسی بیجهت زد بگوش

بنده من میتوانم او را ببخشم اما یک نفر که باعث هرج و مرج یک مملکتی شد نمیتوان او را ببخشد باید او مجازات برسد که دیگران عبرت بگیرند و مملکت منظم شود و کسی حق ندارد از این اشرار توسط و خواهش نماید .

آقای میرزا محمود - فقط مجازات آنها برای قتل فریدون نیست آنها همان اشخاصی هستند که علناً آمدند در محراب مجلس آن کارها را کردند و در میدان توپخانه آن اغتشاشات را برپا کردند و علاوه چند وقت یک کرور نفوس از دست شرارت آنها آسایش و خواب نداشتند .

مذاکرات وزشبه سیزدهم ذی حجه الحرام دارالشورای علی ۲۷

آقای میرزا طاهر - جناب آقای سیدعلی صدیق - الواعظین قمی که از خدمتگذاران و نمایان مشروطیت است چند طفره دستخط از حجج اسلام ایات الله نجف اشرف شخصاً صادر کرده که دستخطی باین دقت هنوز صادر نشده خوب است تیمناً قرائت شود . (قرائت شد از قرائذیل)

سوال از حضرت آیت الله آقای حاجی میرزا حسین حاجی میرزا خلیل حجة الاسلام چه میفرمائید در باب مجلس شورای ملی که فعلاً منعقد در طهران و شب آن در بلاد دیگر نیز برپاست آنچه بر حضرت مستطاب عالی در باب مجلس مسطور منکشف و حکم فرموده اید مرقوم فرمائید که عندالاجابه حجة باشد .

جواب
بسم الله الرحمن الرحيم
کرار از مراد آن نوشته و گفته و تلکراف نمودم ایام که چنین مجلسی که تاسیس او و مبنای او بر رفع ظلم و تعدی و تقویت دولت و ملت و حفظ بیضه اسلام و نهی از منکر و امر بیهی و وف باشد البته انتباهش لازم و هیچ عاقل و متشرعی نباید تشکیک در این معنی کند و هر که غیر از این را بمانست بدهد کذب و افتراء است .

رئیس - از کرمانشاهان هم تلکرافی و اصل شده و حاکی است از اصلاح و اتحاد دو طایفه الحمد لله در آنجا هم رفع نفاق و تمایز را نموده اند و حالا مطالب مهمی که هست قسم یاد نمودن و کلا است . (گفتند وقت گذشته باشد برای فردا) و حجج اسلام هم باید تشریف داشته باشند .

رئیس - پس مجلس فردا را خوبت علنی قرار بگذاریم برای قسم یاد کردن و چنین احتمال میدهم که شاید فردا شاهدان و قاعار به از سایرین تقدم جسته بیایند برای قسم یاد کردن (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۱۴ ذی حجه الحرام ۱۳۲۰

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۳ را آقای حاجی سید نصر الله قرائت کردند

رئیس - آقای صدیق حضرت اسامی و کلامی که قسم یاد نکرده اند میدانید ؟

صدیق حضرت - بلی صورت اسامی آنها موجود است .

سیدالاحکما - اعتبارنامه آقای آقا سیدعلی از لرستان آمده و در کمیسیون اعتبارنامه ملاحظه شده صحیح و معتبر است حال هم بمجلس آمده اند (همه تبریک گفتند)

(در این موقع تلکرافی از آقایان علی ساوجبلاغ و تجار و اصناف و سایر اهالی آنجا رسیده بود فرات گردید) اشعار داشت بر اینکه ما هیچوقت باقتضای ناکشور گمی دولت ملیه ایران و بجهت حفظ وطن مقدس خودمان گول و سانس بعضی را نخواهیم خورد و تماماً در این نیت خود ثابت قدم و متفق بوده می گوئیم .

(اللهم اید دوائنا و مجلسنا)

که تا سه روز دیگر کمیسیون منعقد بشود .

آقای سیدحسین - تا آن کمیسیون منعقد نشده همین است و آنهایی که بجهت عضویت این کمیسیون انتخاب شده اند هر یک در چند کمیسیون عضویت داشته مشغول کار هستند و نمی توانند بشام برسند و باین واسطه است که کارها همه معوق مانده تاخیر میشود خوبست مقرر نمایند که آنها در هیچ کمیسویی حاضر نشوند مگر در همان کمیسیون تا آنکه کار بگذرد .

اسدالله میرزا - این فرمایش شما عمومی بود ولی اینکه من میگویم باید هر فردی از افراد هم خود را مصروف این کار بدارد تا اینکه بزودی این امر فیصل بگیرد .

آقای سیدحسین - چیزی که حفظ حقوق ایران را میکند دو چیز است یکی اتحاد است که الحمد لله بعمل آمده و امیدواریم که انشاء الله در ظل حضرت حجة عجل الله فرجه این اتحاد باقی باشد و دیگری هم فروقت نمایند وزیر مالیه نقشه و راهی در این باب بکمیسیون مالیه فرستاده اند یا نه ؟

مخبر الملک - بنا بر قرارداد سابق امروز مخصوص مذاکرات خود مجلس بود ولی در روز قرار شد که آقایان و کلا اینکه قسم یاد نموده اند امروز قسم یاد نمایند و حالا بمذاکرات دیگر شروع شده است اگر از قسم یاد نمودن صرف نظر فرموده اند بنده عرض میکنم در سرحدات انقلابی حادث میشود تکلیف مجلس نیست که اقدامات نماید و یا اینجا تلکرافات بخواند باید وزیر مشغول بیاید اینجا و راپورت بدهد که از این حادثه این طور جلو گیری شده است در این صورت چه کمیسویی بمجلس میخواند بکنند و چه اقدامی باید بنمایند مجلس باید رفع این حوادث را از قوه مجریه بخواند و یک اندازه هم اطلاع دارد که اقدامات شده و باید منتظر نتیجه آن اقدامات شد .

دیگر فرستاده شود تا اقدامات بشود خیلی طول دارد ؛ باین کمیسیون منعقد بشود بکنند تلکرافی رسید فوراً اقدامات لازم بعمل بیاید نه اینکه بنشینیم و صحبت کنیم .

مخبر الملک - فرض بنده هم این نبود که مجلس هیچگونه اقدام و نظارت نداشته باشد البته مسئله مهم است خیلی هم باید سعی و مجاهدت نمود ولی میگویم در هر صورت اقدامات سرمایه را باید اشخاصی بنمایند که پول و قشون در دست آنها است و ترتیب هم همینطور است حال بجهت ماموریت کمیسویی بشود خیلی خوبست .

احسن الدوله - در باب کمیسیون خوبست همان و کلاهی آذربایجان را باینکی دوفتر از اشخاصی که اطلاع دارند برای اینکار معین نمایند تا معصل وزرا باشند .

رئیس - بلی بدنیت مقصود کار کردنت و اشخاصی که اطلاع و بصیرت داشته باشند انتخاب بشوند .

صدیق حضرت - این ترتیب صحیح نیست این کمیسیون بجهت عموم سرحدات است نه تنها برای آذربایجان که فقط و کلاهی آذربایجان باشد .

اسدالله میرزا - این مسئله با مسئله سابق مختلط شد این مسئله که فرمودید گفتگوی سرحدی است و آن مسئله عشایر مترده است که فرمائید برای آذربایجان را محصور کرده اند از راه باید علاج فوری کرد .

رئیس - اینطور نیست بموجب کافندی که بمن رسیده است این فتره راجع به همین ساوجبلاغ تنها نیست بلکه در گردستان هم عشایر مایل بر تردد و افشاش هستند پس تکلیف هر یک از ماهاست که بقدر مقدور وقت خود را صرف اینکار بکنیم .

آقای سیدحسین تقی زاده - اگر برای مجلسی و کار کردن است هر کس میتواند داخل شود ولی شاید بعضی کارها در آنجا مطرح شود و سمت پیدا کند که استتار بعضی از آنها لازم باشد این بود که آنروز گفته شد که جناب رئیس انتخاب نماید واعتماد بان اشخاص داشته باشند و هیچ کمیسیون کوچکی در مجلس انتخاب نشده مگر اسرار کشف شده پس باید اشخاصی انتخاب شوند که بعضی مطالب را استتار نمایند و این انتخاب باز بخود رئیس راجع میشود که بهر کس اطمینان دارند انتخاب نمایند .

حاج امام جمعه - گویا مطالبی که مکرر واقع میشود اذهان ما و ملت از اهمیت آن منصرف می شود یا رسال اگر یک تلکرافی می رسد از جانی یک هیجان فوق العاده ما مایند میگردیم و مایه امیدواری بود اما حالا که می شنویم فرمانفرما در ساوجبلاغ محصور است قبل از شنیدن و بعد از شنیدن آن مطالب هیچ فرقی و تفاوتی بحال ماها ظاهر نمیشود اینست که من بکلی مایوس و محروم این فرمایش جناب مخبر الملک صحیح است ولی اینجا بعضی حرف ها را علناً نمی توانم بگویم بلکه میگویند موقع این حرفها نیست یعنی چه ما باید از وزرا بخوانیم که اقدام بنمایند و سانس نشینیم منتظر جاری شدن امور از مجری نشویم در صورتیکه جمعی از نمایر خودمان مترده شده و یک دست مملکت را متعشوش کرده است مملکت ما از دست عشایر مترده داخلی خودمان در شرف انهدام است در اینجا بنشینیم و این حرفها را بزینم چه فایده دارد آنروزی که صحبت کمیسیون شده است راستست باید آنکم کمیسیون تشکیل شود و بکارها رسیدگی نمایند اما بتأخیر افتاده و ما هم اینقدر بی حمت و بر اعتماد نیستیم الا اینکه دنباله کار را نیکو کنیم سر باز داریم قشون داریم آتندر پول هم داریم که قشون مأمور کنیم الا اینکه تلکراف از آنجا بیاید برای وزیر داخله و از آنجا برود پیش هیئت رئیسه و از آنجا بجای

دیگر فرستاده شود تا اقدامات بشود خیلی طول دارد ؛ باین کمیسیون منعقد بشود بکنند تلکرافی رسید فوراً اقدامات لازم بعمل بیاید نه اینکه بنشینیم و صحبت کنیم .

مخبر الملک - فرض بنده هم این نبود که مجلس هیچگونه اقدام و نظارت نداشته باشد البته مسئله مهم است خیلی هم باید سعی و مجاهدت نمود ولی میگویم در هر صورت اقدامات سرمایه را باید اشخاصی بنمایند که پول و قشون در دست آنها است و ترتیب هم همینطور است حال بجهت ماموریت کمیسویی بشود خیلی خوبست .

احسن الدوله - در باب کمیسیون خوبست همان و کلاهی آذربایجان را باینکی دوفتر از اشخاصی که اطلاع دارند برای اینکار معین نمایند تا معصل وزرا باشند .

رئیس - بلی بدنیت مقصود کار کردنت و اشخاصی که اطلاع و بصیرت داشته باشند انتخاب بشوند .

صدیق حضرت - این ترتیب صحیح نیست این کمیسیون بجهت عموم سرحدات است نه تنها برای آذربایجان که فقط و کلاهی آذربایجان باشد .

اسدالله میرزا - این مسئله با مسئله سابق مختلط شد این مسئله که فرمودید گفتگوی سرحدی است و آن مسئله عشایر مترده است که فرمائید برای آذربایجان را محصور کرده اند از راه باید علاج فوری کرد .

رئیس - اینطور نیست بموجب کافندی که بمن رسیده است این فتره راجع به همین ساوجبلاغ تنها نیست بلکه در گردستان هم عشایر مایل بر تردد و افشاش هستند پس تکلیف هر یک از ماهاست که بقدر مقدور وقت خود را صرف اینکار بکنیم .

آقای سیدحسین تقی زاده - اگر برای مجلسی و کار کردن است هر کس میتواند داخل شود ولی شاید بعضی کارها در آنجا مطرح شود و سمت پیدا کند که استتار بعضی از آنها لازم باشد این بود که آنروز گفته شد که جناب رئیس انتخاب نماید واعتماد بان اشخاص داشته باشند و هیچ کمیسیون کوچکی در مجلس انتخاب نشده مگر اسرار کشف شده پس باید اشخاصی انتخاب شوند که بعضی مطالب را استتار نمایند و این انتخاب باز بخود رئیس راجع میشود که بهر کس اطمینان دارند انتخاب نمایند .

رئیس - اگر اجازه داده شود من یک مسئله بطور اشاره در این خصوص عرض نمایم این کمیسیون نه فقط برای این است که جواب تلکرافات را بدهد یا بوزارت جنگ مجلسی نماید بلکه برای این است که کلیه مسائل راجعه بسرحدات را در تحت نظر دقت و مطالعه داشته باشد این نکته خیلی اهمیت دارد

حاجی معین التجار - تا این طور ملاحظه می فرمائید کار درست نمیشود همینطور که آقا میرزا محمود گفتند صحیح است چرا آن انتخاب را که رئیس کردند مجری نمیدارند بموجب قانون رئیس حق انتخاب هیئت کمیسیون را دارند

آقا شیخ حسین - دو مطلب اینجا درم شد و برمن واجب است که یک عرض بکنم بعضی هستند

که جناب رئیس را مکرر میکنند خدا شاهد است این ظلم است که با ملت میکنند و دیگر اینکه مکرر عرض کردم که مطالب سرحدی در مجلس علنی نباید مذاکره شود اینجانی بنشینیم مذاکره میکنیم در تمام عالم بر می شود و این عیب کار است پس باید کمیسیون سرحدی تشکیل شود و پیش از این در مجلس گفتن بیفایده است

آقای میرزا آقای جاهد - آن تشکیل کمیسیون برای مطلب سرحدی صحیح است ولی در آن مسئله که حق دارد از وزراء اجازات سرحدی و تنبیه اشرار مترده وصول مالیات ببرد که از چه خط حرکتی نمایند باید معلوم شود که اختیارات این کمیسیون تا چه اندازه است و از مذاکرات و اقدامات آن مجلس مطلع باشد یا نه

آقای حاجی امام جمعه - کسی که در این اطاق برسم و کالت وارد میشود باید تمام غرض را کنار گذاشته وارد شود و آقایان موکلین که ما را بوکالت انتخاب کرده اند اگر چه من قابل نیستم و شمارا عرض میکنم همچو تصور میکنند که ماهیچ فرض و مرضی نداریم حال از این مذاکرات من مشغول شدم و گمانم اینست چون مجلس علنی است و باید مذاکرات لازم بشود این صحبت را قطع نمایند که این طور مطالب باعث خرابی و فضاحی ما است .

مخبر الملک - صحبت میشود که از مجالس سری و کمیسیونهای خاص مطلب بیرون میرود یکی از تلکرافات که در مجلس خاص خوانده شده در محل امتین بریزد درج شده بود اینگونه مطالب معلوم نیست از طرف و کبیل باشد

رئیس - اگر می فرمائید آن کمیسیون باید منعقد شود و بقدر من و اگذار می نمایم من می دهم .

(گفتند بلی باید منعقد بشود و بموجب قانون هم باید شخص رئیس انتخاب نماید)

در این موقع بنام کلابیکه قسم یاد نکرده اند قسم یاد نمایند

آقای حاج امام جمعه شرحی در معنی خیانت و اظهار همراهی با ملت اظهار نموده و بعد قسم یاد نمودند بعد رئیس همینطور در اظهار همراهی با مشروطیت و مخالفت با مخالفین این اساس قسم یاد نموده و بعد و کلا فرداً فرداً قسم یاد نمودند بعد جناب رئیس شرحی در خصوص قسم خوردن وزراء و ادارات دولتی و دوائر نظامی اظهار کردند قرار بر این شد که روز سه شنبه وزراء و ادارات دولتی قسم یاد نمایند و روز پنجشنبه دوائر نظامی در مسجد سه سالار قسم یسار نمایند و بعد جواب تلکراف که از طرف مجلس برای آقایان و اهالی ساوجبلاغ مبنی بر اظهار همراهی و رأفت و اقدامات سرمایه که شده صادر شده بود قرائت کردند (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز شنبه ۱۳ ذی حجه الحرام دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۱۴ ذی حجه الحرام ۱۳۲۰ را آقای حاجی سید نصر الله قرائت کردند

رئیس - آقای صدیق حضرت اسامی و کلامی که قسم یاد نکرده اند میدانید ؟

صدیق حضرت - بلی صورت اسامی آنها موجود است .

سیدالاحکما - اعتبارنامه آقای آقا سیدعلی از لرستان آمده و در کمیسیون اعتبارنامه ملاحظه شده صحیح و معتبر است حال هم بمجلس آمده اند (همه تبریک گفتند)

(در این موقع تلکرافی از آقایان علی ساوجبلاغ و تجار و اصناف و سایر اهالی آنجا رسیده بود فرات گردید) اشعار داشت بر اینکه ما هیچوقت باقتضای ناکشور گمی دولت ملیه ایران و بجهت حفظ وطن مقدس خودمان گول و سانس بعضی را نخواهیم خورد و تماماً در این نیت خود ثابت قدم و متفق بوده می گوئیم .

(اللهم اید دوائنا و مجلسنا)

آقای سیدحسین تقی زاده - این مسئله با مسئله سابق مختلط شد این مسئله که فرمودید گفتگوی سرحدی است و آن مسئله عشایر مترده است که فرمائید برای آذربایجان را محصور کرده اند از راه باید علاج فوری کرد .

رئیس - اینطور نیست بموجب کافندی که بمن رسیده است این فتره راجع به همین ساوجبلاغ تنها نیست بلکه در گردستان هم عشایر مایل بر تردد و افشاش هستند پس تکلیف هر یک از ماهاست که بقدر مقدور وقت خود را صرف اینکار بکنیم .

آقای سیدحسین تقی زاده - اگر برای مجلسی و کار کردن است هر کس میتواند داخل شود ولی شاید بعضی کارها در آنجا مطرح شود و سمت پیدا کند که استتار بعضی از آنها لازم باشد این بود که آنروز گفته شد که جناب رئیس انتخاب نماید واعتماد بان اشخاص داشته باشند و هیچ کمیسیون کوچکی در مجلس انتخاب نشده مگر اسرار کشف شده پس باید اشخاصی انتخاب شوند که بعضی مطالب را استتار نمایند و این انتخاب باز بخود رئیس راجع میشود که بهر کس اطمینان دارند انتخاب نمایند .

رئیس - اگر اجازه داده شود من یک مسئله بطور اشاره در این خصوص عرض نمایم این کمیسیون نه فقط برای این است که جواب تلکرافات را بدهد یا بوزارت جنگ مجلسی نماید بلکه برای این است که کلیه مسائل راجعه بسرحدات را در تحت نظر دقت و مطالعه داشته باشد این نکته خیلی اهمیت دارد

حاجی معین التجار - تا این طور ملاحظه می فرمائید کار درست نمیشود همینطور که آقا میرزا محمود گفتند صحیح است چرا آن انتخاب را که رئیس کردند مجری نمیدارند بموجب قانون رئیس حق انتخاب هیئت کمیسیون را دارند

آقا شیخ حسین - دو مطلب اینجا درم شد و برمن واجب است که یک عرض بکنم بعضی هستند

آقای سیدحسین تقی زاده - این مسئله با مسئله سابق مختلط شد این مسئله که فرمودید گفتگوی سرحدی است و آن مسئله عشایر مترده است که فرمائید برای آذربایجان را محصور کرده اند از راه باید علاج فوری کرد .

رئیس - اینطور نیست بموجب کافندی که بمن رسیده است این فتره راجع به همین ساوجبلاغ تنها نیست بلکه در گردستان هم عشایر مایل بر تردد و افشاش هستند پس تکلیف هر یک از ماهاست که بقدر مقدور وقت خود را صرف اینکار بکنیم .

آقای سیدحسین تقی زاده - اگر برای مجلسی و کار کردن است هر کس میتواند داخل شود ولی شاید بعضی کارها در آنجا مطرح شود و سمت پیدا کند که استتار بعضی از آنها لازم باشد این بود که آنروز گفته شد که جناب رئیس انتخاب نماید واعتماد بان اشخاص داشته باشند و هیچ کمیسیون کوچکی در مجلس انتخاب نشده مگر اسرار کشف شده پس باید اشخاصی انتخاب شوند که بعضی مطالب را استتار نمایند و این انتخاب باز بخود رئیس راجع میشود که بهر کس اطمینان دارند انتخاب نمایند .

رئیس - اگر اجازه داده شود من یک مسئله بطور اشاره در این خصوص عرض نمایم این کمیسیون نه فقط برای این است که جواب تلکرافات را بدهد یا بوزارت جنگ مجلسی نماید بلکه برای این است که کلیه مسائل راجعه بسرحدات را در تحت نظر دقت و مطالعه داشته باشد این نکته خیلی اهمیت دارد

حاجی معین التجار - تا این طور ملاحظه می فرمائید کار درست نمیشود همینطور که آقا میرزا محمود گفتند صحیح است چرا آن انتخاب را که رئیس کردند مجری نمیدارند بموجب قانون رئیس حق انتخاب هیئت کمیسیون را دارند

آقا شیخ حسین - دو مطلب اینجا درم شد و برمن واجب است که یک عرض بکنم بعضی هستند

آقای سیدحسین تقی زاده - هر وقت اینجا در خصوص مجازات گفتگو میشود من میخواهم که بیرون بروم که نشو و روغت صحبت مجازات اینجا شده اسباب توهمین ما فراهم آمده است اگر اینطور مذاکرات نشود بهتر است در همان روز بعد از قتل فریدون اینجا این اظهار را کرده که ما اینجا نشسته ایم فقط بجهت اظهار تأسف نمودن هیچوقت مجازات نداده ایم و نخواهیم داد مگر اینکه هر کسی گرفتار شده مدتی در اطاقی مانده شام و نهار بنا داده شده بعد توسط و غیره خلاص شده است پس اینطور صحبتها هر چه کمتر بشود بهتر است .

رئیس - اینکه میگویند مجازات آری این مجازات را باید بنظر خود وزراء و رؤساء گذاشت یا این که بنظر حاکم شرع ؟

آقای میرزا سیدعلی تقی - این وزراء و رؤساء در نزد ملت مشغول ذمه هستند اینها در زمان استبداد هر چه میکردند هیچ مشورت نمیکردند حال هم خوبست در حق این اشخاص گوشمالی بدهند که مردم ساکت شوند (گفته شد مقصود گوشمالی نیست باید بمجازات برسند)

آقای سیدحسین تقی زاده - هر وقت اینجا در خصوص مجازات گفتگو میشود من میخواهم که بیرون بروم که نشو و روغت صحبت مجازات اینجا شده اسباب توهمین ما فراهم آمده است اگر اینطور مذاکرات نشود بهتر است در همان روز بعد از قتل فریدون اینجا این اظهار را کرده که ما اینجا نشسته ایم فقط بجهت اظهار تأسف نمودن هیچوقت مجازات نداده ایم و نخواهیم داد مگر اینکه هر کسی گرفتار شده مدتی در اطاقی مانده شام و نهار بنا داده شده بعد توسط و غیره خلاص شده است پس اینطور صحبتها هر چه کمتر بشود بهتر است .

رئیس - اینکه میگویند مجازات آری این مجازات را باید بنظر خود وزراء و رؤساء گذاشت یا این که بنظر حاکم شرع ؟

آقای میرزا سیدعلی تقی - این وزراء و رؤساء در نزد ملت مشغول ذمه هستند اینها در زمان استبداد هر چه میکردند هیچ مشورت نمیکردند حال هم خوبست در حق این اشخاص گوشمالی بدهند که مردم ساکت شوند (گفته شد مقصود گوشمالی نیست باید بمجازات برسند)

آقای سیدحسین تقی زاده - هر وقت اینجا در خصوص مجازات گفتگو میشود من میخواهم که بیرون بروم که نشو و روغت صحبت مجازات اینجا شده اسباب توهمین ما فراهم آمده است اگر اینطور مذاکرات نشود بهتر است در همان روز بعد از قتل فریدون اینجا این اظهار را کرده که ما اینجا نشسته ایم فقط بجهت اظهار تأسف نمودن هیچوقت مجازات نداده ایم و نخواهیم داد مگر اینکه هر کسی گرفتار شده مدتی در اطاقی مانده شام و نهار بنا داده شده بعد توسط و غیره خلاص شده است پس اینطور صحبتها هر چه کمتر بشود بهتر است .

رئیس - اینکه میگویند مجازات آری این مجازات را باید بنظر خود وزراء و رؤساء گذاشت یا این که بنظر حاکم شرع ؟

آقای میرزا سیدعلی تقی - این وزراء و رؤساء در نزد ملت مشغول ذمه هستند اینها در زمان استبداد هر چه میکردند هیچ مشورت نمیکردند حال هم خوبست در حق این اشخاص گوشمالی بدهند که مردم ساکت شوند (گفته شد مقصود گوشمالی نیست باید بمجازات برسند)

آقای سیدحسین تقی زاده - هر وقت اینجا در خصوص مجازات گفتگو میشود من میخواهم که بیرون بروم که نشو و روغت صحبت مجازات اینجا شده اسباب توهمین ما فراهم آمده است اگر اینطور مذاکرات نشود بهتر است در همان روز بعد از قتل فریدون اینجا این اظهار را کرده که ما اینجا نشسته ایم فقط بجهت اظهار تأسف نمودن هیچوقت مجازات نداده ایم و نخواهیم داد مگر اینکه هر کسی گرفتار شده مدتی در اطاقی مانده شام و نهار بنا داده شده بعد توسط و غیره خلاص شده است پس اینطور صحبتها هر چه کمتر بشود بهتر است .

رئیس - اینکه میگویند مجازات آری این مجازات را باید بنظر خود وزراء و رؤساء گذاشت یا این که بنظر حاکم شرع ؟

آقای میرزا سیدعلی تقی - این وزراء و رؤساء در نزد ملت مشغول ذمه هستند اینها در زمان استبداد هر چه میکردند هیچ مشورت نمیکردند حال هم خوبست در حق این اشخاص گوشمالی بدهند که مردم ساکت شوند (گفته شد مقصود گوشمالی نیست باید بمجازات برسند)

مخبر الملک - هر کس باشد و تقصیر هر چه باشد قانون اینست که مقصود در عدلیه باید استنطاق کرد و بمجازات رسانید این استنطاق ضروری ندارد .

آقای سیدحسین - در هر صورت مقصود را نباید رها کرد .

احتشام الاعطاب - اول باید در عدلیه استنطاق بشوند بعد از ثبوت تقصیر بمجازات برسند .

رئیس - معین شده که مجلس مجازات این مقصود را می خواهد این مطلب حالا باشد یا در سایر مطالب .

حاضر شوند ما بیخالی اینکه کار ندارند اطلاع داده بودیم که امروز باشد و حال میماند برای روز شنبه ولی روز پنجشنبه بهمان ترتیبی که گفته شد دوائر نظامی خواهند آمد بجهت قسم یاد نمودن (در این موقع لایحه که از طرف عموم انجمنهای دارالخلافه بمجلس رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون) خدمت و کلاص محترم دارالشورای ملی عرضه میدارم پنج ماه است که اداره بلدیہ دائر شده ویا کهال جدو جهد در تکالیف خود اقدامات لازمه نموده مهماناً تا حال نتیجه بروز نکرده لهذا اهالی طهران محض عدم بروز نتیجه بهمدادر آمده واینجن بلدیہ هم ناچار نمایندگانی از هر انجمنی دعوت کرده و شرحی از مواضعی که داشتند اظهار نمودند بالاخره نمایندگان انجمنها چنین صلاح دانستند که یک کمیسیون در هر جا که مجلس مقدس مصلحت بنامند مرکب از وکلای محترم و نمایندگان انجمنها و از وکلای خود انجمن بلدیہ یا حضور وزیر داخله تشکیل یابند که در خصوص رفع موانع و پیشرفت امور انجمن مذکور مذاکره نمایند حال آنچه امر مجلس مقدس است اعلام شود که از آن قرار رفتار نمایند .

حاضر در خصوص این سال، یک هزار و پانصد تومان مخارج مجلس چهارم می دهد .
آقای میرزا محمود - باید این لایحه اول نزد وزیر جنگ و وزیر علوم برود آنها تصویب نموده بعد بمجلس بیاید .
وکیل التجار - اجازه می دهید توضیحاتی بدهم اولاً وزیر امور خارجه از تصویبات ایشان مسبوق هستند و مخصوصاً گفته اند که با آلمان برود و تصویبات خود را تکمیل نمایند و نکته دیگر اینکه شخصیت تومانی که از مواج اینشان ابقاء شده این مبلغ را تقدیم می دارد بشرط اینکه دو سال هر سال از وزارت امور خارجه و دو سال از وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه بماند تا آنکه مبلغ را قابل گرفتن نماید اگر پس از مراجعت خدمت نمود که قابل گرفتن حقوق باشد خیلی خوب والا فلا (در این موقع شروع قرائت دقعه دوم لایحه قانونی متوقفات شد پس از قرائت چند ماده و مباحثات زیاد قرائت شد که وکلای وقت نظری کرده و در مجلس دیگر تصویب و تصحیح نمایند)
رئیس - آقای سیدالحکما در باب اعتبارنامه آقای معتمدالتولیه کاملاً دقت نظر شده باخبر ؟
سیدالحکما - شرایطی که در موقع انتخاب وکیل مقرر است تماماً در مورد ایشان رعایت شده و وقتیکه اعتبارنامه او را در کمیسیون اعتبار نامه آوردند و بدقت ملاحظه شد بملاحظه از اشخاص بی غرض صحیح هم استفسار شد شهادت دادند که انتخاب ایشان بطور صحیح و استجماع شرایط واقع شده .
رئیس - متصدیان بود در صورتیکه انتخاب از روی صحت شده و اعتبارنامه هم بطور دقت ملاحظه شد دیگر این قال و قیل برای چیست سرجمای گویم در صورتیکه کسی صحیحاً بستم و کالت انتخاب شده و مجلس او را پذیرفت مخالفت و عیبهای جمعی فایده ندارد مجلس اینها را گوش نخواهد داد .
مجلس شورای ملی
مذاکرات روز شنبه
شهر ذی حجه الحرام
خلاصه مذاکرات روز شنبه ۱۶ آقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند .
ادب التجار - تلگراف از اصفهان رسیده است اجازه میدهد قرائت شود ؟
رئیس - بلی بخواوند .
(تلگراف مزبور قرائت شد از اصفهان)
 نمره ۱۲۸ کلمه ۱۱۸ - ۱۸ ذی حجه ۱۳۲۵ بتوسط وکلای مکرم و انجمن محترم اصفهان حضور امنای دارالشورای کبری در قضیه ازومی سکرت ملت بملاحظه مذاکرات مجلس و انتظار نتیجه بود نتیجه جز علاج نرسید همچنان عمومی مردم انجمنها انجمن ملی را تعطیل و علاج عاجل یا تعیین تکلیف را مستدعی میباشد انقلاب و هیجان غریبی امروز ظاهر است که جلوگیری ممکن نیست اگر صلاح میدانید بنام دول عالم اخطار و بمقتضای آیه شریفه وان طائفتان من المؤمنین اقتلتا حکم دفاع بنام مسلمانان داده شود تمام ملنا در حکم و اهالی در اطاعت باجان و مال حاضرند و اگر ترتیب دیگری در آن امر مهم مقرر فرموده اند اعلام فرمائید ملت مطمئن شود .
(انجمن ملی اصفهان)

وکیل التجار - از زمانیکه اداره بلدیہ تاسیس شده چند مجلس با اعضاء آن در اینجا صحت شده که بنده هم بودم ولی آنها بطور غیر عادی شروع بکار کرده اند و خواستند مثل مالک مستعده کار کنند این بود که کارها پیش رفت نکرد این مبلغی که برای ادار بلدیہ معین شده بود فقط برای مراجع مستخدمین کفالت میکرد و عقیده بنده اینست که اداره بلدیہ بتدریج شروع بکار نمایند و با اندازه دخلی که دارند کار پیدا کرده بترتیب الاهم فالاهم پیش بیندازند که کار پیشرفت حاصل نماید نه اینکه اداره مفصلی که مبالغی خرج لازم داشته باشد دایر نمایند بدو باید یک اداره مختصری باندازه دخلی که دارند تاسیس سازند تا کم کم اهل مصلحت هم ببردن بخش عوارضات بلدی عادی شده آنوقت بکار های بزرگ شروع نمایند .

سیدالحکما - خوبست همانطوریکه انجمنها کمیسیون خواسته اند تشکیل شود و در این کار رسیدگی نمایند و پیش از این لازم بمذاکرات نیست
رئیس - کمیسیون داخله از برای همین قبیل کارهاست و حالیکه روزی رامعین نمایند که نمایندگان انجمن بلدی باین کمیسیون حاضر شوند و در این کار رسیدگی نمایند و نتیجه را هم بمجلس اطلاع بدهند .
آقای میرزا مرتضی قلیخان - حصن السلطنه که سالها در خارجه تحصیل کرده و داخل نظام مخصوص روسی شده و بعد خواسته در دستگا امپراطوری مستخدم شود تکلیف تبعیت بایشان کرده بودند قبول ننموده با آلمان رفته بود این اوقات برای کسی مخارج بطهران آمده و چون از قصد تومانی مواجی که داشت در کمیسیون مالی وقت جرح و تعدیل دوست تومانی او را کسر کرده اند حال تقریباً سالی یک هزار و پانصد تومان مخارج می خواهد که با آلمان رفته تصویبات خود را تکمیل نماید پس از مراجعت اگر توانست بملت و دولت خدمت نماید باندازه خدمتش بایشان مواجی بدهند .

حاج علی آقا - کافندی از اسلامبول رسیده اجازه بفرمائید قرائت شود .
رئیس - چون مفصل است خوبست بماند از برای مجلس دیگر و در جواب تلگراف اصفهان هم باید اظهار تشکر کرد .
آقای شیخ حسین - قرار بود که قانون اطلاعات قرائت شود .
رئیس - یک محظوری بود که آن در کمیسیون تنفیج لوایح رفع شده و گمان اینست که دیگر زود از مجلس بگذرد انشاء الله در مجلس دیگر شروع قرائت میشود و یک مسئله ایست که میخواهم عرض نمایم و برای مجلس را در آن خصوص بهمان چیست در لزوم تکثیر معارف و مدرسه هیچکس را حرفی نیست البته همه میدانند که مدرسه باعث ترقی ملت است و امیدواریم که بعداً بهمراهی و مراقبت وزارت علوم زیاد تر شود ولی یک مدرسه در دو سال قبل از طرف دولت آلمان در اینجا تاسیس شو آن زمان هم بنده وزیر معارف آلمان بودم و از دولت آلمان قرار شد بجهت تاسیس مدرسه مبلغی بدهند و مبلغی هم دولت ایران بدهد بعد بنده رفتم کمیسیون سرحدی و مدرسه هم در اینجا تاسیس شد که یکصد و بیست نفر شاگرد را درس بدهد و البته هر چه ما مدارس خودمان را در اینجا تکمیل نماییم که اطفال ما بجهت تحصیل بخارجه نروند خیلی بهتر است زیرا که بعضی چیزها است که همه میدانند اگر چه میروند بخارجه و تحصیل نمایند اما بعضی چیزهای دیگر هم تحصیل میکنند و هر کس هم مدرسه آلمانی را اینجا دیده است میدانند که خیلی منظم و مثل مدارس عالی خارجه است و حال بواسطه ترقی آن مدرسه دولت آلمان میخواهد این مدرسه را ترقی داده یک کلاس عالی تشکیل بدهند در این صورت آن مدرسه برای تحصیل هفتصد نفر شاگرد کافی خواهد بود بطوریکه بعد از دادن تصدیقنامه شاگردان بعد از تصدیقنامه در مدارس عالی آلمان پذیرفته میشود و حال بجهت این ترتیب مبلغ هفت هزار تومان ستوانی مخارج و کمک خواسته اند و خود دولت آلمان هم البته کمک خواهد کرد و چون همین در روزهای امده آنها استاز سفارت آلمان هم جواب خواسته اند که دانسته شود از طرف دولت ایران همراهی خواهد شد یا نه حال رای مجلس در این باب چیست ؟
بحر العلوم کرمالی - این تومسه معارف از اهم فرمایش است ولی خواهش میشود این علمی که لازم است ترجمه بفارسی بشود تا ما محتاج بزحمات زیاد نشویم .
رئیس - صحیح است ولی در صورتیکه تومسه پیدا کند و کلاس عالی منعقد شود همه قسم کار میتوانند بکنند و حالا هم اینجا کسی اخطار کرده است که باید از طرف وزیر علوم این اظهار بشود صحیح است ولی چون وقت تنگ بود این بود که اظهار شد ولی خط همان یک خط است .
حاج میرزا ابراهیم آقا - این مطلب را ممکن است فردا وزیر علوم بیایند در مجلس و متافع آنرا بگویند آنوقت مذاکره بشود .
وکیل التجار - بنده دیدم اینها تنگ میروند بفرنگستان و بر میگرددند بخوبی مراجعت نمیکند ولی عقیده من این است که اگر هفت هزار تومان را دولت بدهد برای اینکه شاگردان اینجا بخوبی

تحصیل کنند البته بهتر خواهد بود .
صدرالعلمائین - آیا این مدرسه پولی که میگرد شاگردان را معانی می پذیرد یا از آنها هم شهریہ میگیرد دیگر اینکه کلاسی عالی تشکیل میدهد طبقه ابتدائی هم تدریس میشود یا خیر چون بعضی از مدارس شکایت میکنند که شاگردان ما را این مدرسه جلب کرده است .
صدیق حضرت - ترتیب این مسئله همان است که فردا وزارت علوم بیاید و در این خصوص گفتگو شود .
وکیل الرعایا - عقیده بنده این است که اگر ما ده هزار تومان بسهم دولت آلمان بکهراد توافقی بدهد بماند بماند اما ده هزار تومان مستون باشیم و بنده میگویم باید این مدرسه را منظم داشت .
میرزا حسین شهیدی - ساعتی که بنده از قزوین حرکت میکردم چیزی که مر کوز خاطر صوم اهالی آنجا بود خاطر انجمن تجار که عهده گرفته اند بجز در ورود عرض نمایم آن این است که تجار نمیتوانند حمل مال التجاره نمایند بواسطه ظنیان اشرار و اینهم بواسطه این است که مجازات در میان نیست استعدای آنها این است که باین اشرار مجازات داده شود و نظم راه آنجا را بدهند و این افتشاش هم معنی اینست که نظم راه باقر اسوار است و آنها هم درست مواظبت ندارند وقتی هم بگور اظهار میشود جواب میگویند بین ربطی ندارد خوبست توجهی بشود که اداره فراسوران آنجا یا حکومت باشد که مردم بتوانند از حکومت دادخواهی نمایند .

حاج سید نصر الله - بنا بود که مجلس ما بعد از وقت اطلاع از ترتیب مذاکرات داشته باشد و حال از این مذاکرات معلوم میشود که ما کاری تدارک کرده نداریم .
رئیس - چرا قانون اطلاعات موجود است .
لسان الحکما - قانون متوقفات و تقاضای اطلاعات هر دو دست خوبست که از آنها قرائت شود .
حاج میرزا ابراهیم آقا - برای یاد آوری مجلس عرض میکنم چون بنای ماب فراموش کار بست قرار بود عصر پنجشنبه اجزای نظامی بیایند در مجلس قسم یاد نمایند چه شده که نیامند .
رئیس - چنین صحبتی شده ولی ترتیب اینست که اول اجزای ادارات قسم یاد نمایند بعد از آن اهل نظام امروز قرار بود که اجزای اداره وزارت خارجه بیایند قسم یاد نمایند ولی از قرائی که نوشته اند نامی پیدا کرده اند حالامی گویند فردا بیایند یا پس فردا روز دوشنبه .
حاج میرزا ابراهیم آقا - حالا که بنا شد اول اجزای ادارات قسم یاد نمایند خوبست بفرمائید اجزای نظمی هم بیایند قسم یاد کنند .
رئیس - آنها هم جزو اداره وزارت داخله هستند البته بیایند قسم یاد کنند .
حاج میرزا ابراهیم آقا - خوبست آن روز رامعین کنید همچنین مکان را هم معین فرمائید که در مجلس باشد یا در مسجد .
رئیس - روز دوشنبه ساعت سه و پنج و شش و هفت و آنهم

در مسجد سیاه - الار باشد بهتر است .
آقای حاجی امام جمعه - با اعتقاد بنده اگر این مجلس یک چیزی را ملتزم بشود خیلی خوب خواهد بود و آن اینست که وقت انعقاد مجلس جدا معلوم شود که در همان ساعت هم شما هم سایر آقایان و کلاه حاضر شوند که دیگر بعضی در یک اتاق و بعضی در جاهای دیگر متفرق نباشند تا آنکه مدتی وقت مباحثات نشود و یکی دیگر این که مذاکرات مجلس بعد از روز قبل اعلان و اطلاع بدهند و این دو چیز مختصر را الاقل از نظامنامه داخلی مجری دارند مقصود اینست که بیاسست این فعالیت داشته باشد .
رئیس - وقت مجلس همان سه ساعت بفریب مانده است که باید جدا حاضر شو موضوع مذاکرات مجلس بعد هم قانون اطلاعات است که حاضر است و بعد از آن هم قوانین دیگر هست که بتدریج باید تصحیح شود .
مخبر الملک - در صورتیکه هیئت مجریه مقننه تمام هم خود را مصروف برای قوانین میکردند ده سال طول میکشید که تمام شود در حالتیکه مدت یک ماه طولانی از سر ما گذشت و ما را از کار باز داشته بود و گمان میکنم که امتحان آخری بوده و انشاء الله قوه مجریه قوانین را اجرا میدارند ولی چیزی که هست باید این دو قوه را از هم جدا کرد تا هر یک کار خود مشغول و دخل و تصرف در کار همدیگر نکنند بعضی حرفها در میان مردم پیدا شده که بعضی میگویند مجلس حکم کرده و بعضی میگویند وزیر مالی کرده مثلاً چندی است که از باب حقوق میروند قبضهای خودشان را حاشیه کنند مستوفیها رسوم میگیرند و میگویند مجلس حکم کرده است در صورتیکه مجلس خبر ندارد بلی در زمان ناصر الملک در این باب صحبتی شد که مواج مستوفیها که کفالت نمیکند ولی مجلس تصویب نکرد که رسوم بگردد مثلاً نظام السلطنه مواجش هشتاد تومان است و کفالت خرج او را نمیکند ولی تصحیح کسی نیست بعضی اشخاص که داخل کار هستند و مواج کافی ندارند نباید به آنها مواج داد خواهند گفت بول نداریم پس خوب است یک قانونی بگذارند که تومانی صد دینار یا یکمیلی از صاحبان مواج بگیرند برای محل مواج آنها نه اینکه بیقانون از مردم هر چه میخواهند بگیرند و یک کار غلطی را در این مملکت مجری دارند و وزیر مالی بگویند مجلس تصویب کرده این صحیح نیست و بنده یک ایرادی هم بکمیسیون مالی دارم از اینکه هر چه در اینجا مذاکره میشود میگویند پول لازم است و این پول را باید بواسطه صحیح پیدا کرد و مخارج و مصارف صحیح نمود بنده میگویم که هر اندازه ممکن است نباید کوتاهی کرد مثلاً شاید بمعزای علمی دخل این مملکت را چهار برابر میتوان کرد و بشکل دیگر شاید دو برابر میتوان نمود پس نباید منتظر این شد که بمعزای علمی برسیم عقیده ام اینست که هر قدر میتوانند دخل پیدا کنند نه اینکه اگر صد کرو را لازم است بدهد از تومانی اعتنا نکنند عقیده ام اینست که کمیسیون مالی کار وزیر مالی را میکند که کار خودش را تا حال باید کمیسیون مالی یک لایحه بمجلس ارائه کرده باشد که مالی امسال راهش چیست و چه باید کرد یا اینکه راهی بیاید نیست و مجلس هم بداند و مشغول کار خود باشد عقیده ندارم که بودجه ما مستغنی از هر گونه اصلاحات باشد خوب بود تا حال کمیسیون یک امری را پیشنهاد مجلس میکرد و لافل تومانی

یکمیلی رسوم را یک فراری میداد تا اینکه این کار آسان می شد (جمعی گفتند صحیح است)
آقای سید حسن تقی زاده - بنده مکرر عرض کرده ام و بازم عرض می نمایم هر مطلبی که در مجلس مطرح می شود این کلمه بیخالی من خطور میکند (که باز یکسال است) بعقیده تمام عقلا بهر کاری که اقدام می شود باید نتیجه آن معلوم شود اینجا همین قدر گفته می شود که مملکت مشروطه و قانونی شده بنده عرض میکنم که هیچ قانونی و مشروطه نشده اینک گفته شد از باب تومانی یکمیلی که وزیر مالی می گوید رای کمیسیون مجلس است و باید گرفته شود حال آنکه چنین نیست بنده عرض میکنم چه این بی ترتیبی این است که ترتیب کمیسیونها خصوص کمیسیون مالی معلوم نیست علاوه بر کمیسیون رسمی که منعقد می شود بعضی اجتماعات دیگر هم غیر رسمی می شود و شاید یک وزیر هم در آن اجتماع حضور دارد یک صحبتی می شود وزیر میرسد این مطلب چطور است جواب داده می شود ضروری ندارد فوراً قرائت آن روز آن وزیر آن مطلب را مجری می دارد و حال آنکه رای کمیسیون نیست اما در باب اصلاح و نظم مالی به موجب عقیده تمام علمای این علم همین است که باید معزای علمی شود ولی ما تماماً مشغول واردات هستیم و با ما بانثائیات کار نداریم یعنی از اطراف آن قدر هزینه میرسد که باید ماهه را در خصوص آنها گفتگو کنیم و بنده بواسطه همین بی ترتیبی چند روز است که بکمیسیون مالی نمی روم و جدا بطور معارضه سخت گیری کردم که این ترتیب صحیح نیست و اگر اینطور باشد باید ما برویم در بار و جزه درباری ها بایم زیرا که هم ما بجزئیات و واردات مشغول شده اید بانثائیات نمی پردازیم و غیر از مر قبیل آدم وارد این کمیسیون شد نمی گذارند اعضای این کمیسیون مشغول کار شوند و وقتی هم که میخواهند مشغول کار شوند تماماً عراضی است که از اطراف رسیده و باید در این خصوص رسیدگی و گفتگو نمایند این است که تاکنون کاری از پیش نرفته و الا ما باید در انثائیات کار کنیم و هر روز چند طلب وقاعده صحیحه اشاعه نموده و بواسطه اعضاء رئیس بمجلس بدهیم و علاوه ما الب دیگر می توانیم استلباط کرده اطلاع بدهیم امام بچکدام اینها نشسته و چه این است که مجلس بقانون خود رفتار نکرده و نمیکند و مکرر گفته شده که قوانین دو قسم است .

یکی قانون الهی است که اید آن تغییر پذیر نیست و یکی قانون عرفی است که باقتضای وقت وضع شده و تغییر و تبدیلی هم داده می شود و باید آن قانون عرفی را هم مقدس بشماریم که مخالف آن مفسر عرفی است . اینکه در ممتد قانون اساسی در اساسی که تفکیک قوی ثلاثه از هم شده بجهت همین است که روح مشروطیت است و عقیده عموم حکما و عقلا است برعکس نه مجلس نه سایرین بآن اصل رفتار نکردند و کارها مغلوب بهم است و زرا کار مجلس را میکنند و مجلس کاروز را میکند مثلاً وزیر علوم بمجلس آمده از روزنامه نویس شکایت میکند و حال آنکه ما باید از او بخوانیم همچنین چیزهایی که تکلیف ماست وزرا با آنها اظهار می دارند و چیزهایی که تکلیف وزرا است ما با آنها اظهار می داریم بماند امیکه بقانون رفتار نشود هیچ چیز منظم نخواهد شد .
آقای شیخ حسین - ابتدا مطرح مذاکره این بود که وقت مجلس معین بشود تا کارها مرتب گردد بنده

یکمیلی رسوم را یک فراری میداد تا اینکه این کار آسان می شد (جمعی گفتند صحیح است)
آقای سید حسن تقی زاده - بنده مکرر عرض کرده ام و بازم عرض می نمایم هر مطلبی که در مجلس مطرح می شود این کلمه بیخالی من خطور میکند (که باز یکسال است) بعقیده تمام عقلا بهر کاری که اقدام می شود باید نتیجه آن معلوم شود اینجا همین قدر گفته می شود که مملکت مشروطه و قانونی شده بنده عرض میکنم که هیچ قانونی و مشروطه نشده اینک گفته شد از باب تومانی یکمیلی که وزیر مالی می گوید رای کمیسیون مجلس است و باید گرفته شود حال آنکه چنین نیست بنده عرض میکنم چه این بی ترتیبی این است که ترتیب کمیسیونها خصوص کمیسیون مالی معلوم نیست علاوه بر کمیسیون رسمی که منعقد می شود بعضی اجتماعات دیگر هم غیر رسمی می شود و شاید یک وزیر هم در آن اجتماع حضور دارد یک صحبتی می شود وزیر میرسد این مطلب چطور است جواب داده می شود ضروری ندارد فوراً قرائت آن روز آن وزیر آن مطلب را مجری می دارد و حال آنکه رای کمیسیون نیست اما در باب اصلاح و نظم مالی به موجب عقیده تمام علمای این علم همین است که باید معزای علمی شود ولی ما تماماً مشغول واردات هستیم و با ما بانثائیات کار نداریم یعنی از اطراف آن قدر هزینه میرسد که باید ماهه را در خصوص آنها گفتگو کنیم و بنده بواسطه همین بی ترتیبی چند روز است که بکمیسیون مالی نمی روم و جدا بطور معارضه سخت گیری کردم که این ترتیب صحیح نیست و اگر اینطور باشد باید ما برویم در بار و جزه درباری ها بایم زیرا که هم ما بجزئیات و واردات مشغول شده اید بانثائیات نمی پردازیم و غیر از مر قبیل آدم وارد این کمیسیون شد نمی گذارند اعضای این کمیسیون مشغول کار شوند و وقتی هم که میخواهند مشغول کار شوند تماماً عراضی است که از اطراف رسیده و باید در این خصوص رسیدگی و گفتگو نمایند این است که تاکنون کاری از پیش نرفته و الا ما باید در انثائیات کار کنیم و هر روز چند طلب وقاعده صحیحه اشاعه نموده و بواسطه اعضاء رئیس بمجلس بدهیم و علاوه ما الب دیگر می توانیم استلباط کرده اطلاع بدهیم امام بچکدام اینها نشسته و چه این است که مجلس بقانون خود رفتار نکرده و نمیکند و مکرر گفته شده که قوانین دو قسم است .

یکی قانون الهی است که اید آن تغییر پذیر نیست و یکی قانون عرفی است که باقتضای وقت وضع شده و تغییر و تبدیلی هم داده می شود و باید آن قانون عرفی را هم مقدس بشماریم که مخالف آن مفسر عرفی است . اینکه در ممتد قانون اساسی در اساسی که تفکیک قوی ثلاثه از هم شده بجهت همین است که روح مشروطیت است و عقیده عموم حکما و عقلا است برعکس نه مجلس نه سایرین بآن اصل رفتار نکردند و کارها مغلوب بهم است و زرا کار مجلس را میکنند و مجلس کاروز را میکند مثلاً وزیر علوم بمجلس آمده از روزنامه نویس شکایت میکند و حال آنکه ما باید از او بخوانیم همچنین چیزهایی که تکلیف ماست وزرا با آنها اظهار می دارند و چیزهایی که تکلیف وزرا است ما با آنها اظهار می داریم بماند امیکه بقانون رفتار نشود هیچ چیز منظم نخواهد شد .
آقای شیخ حسین - ابتدا مطرح مذاکره این بود که وقت مجلس معین بشود تا کارها مرتب گردد بنده

یکمیلی رسوم را یک فراری میداد تا اینکه این کار آسان می شد (جمعی گفتند صحیح است)
آقای سید حسن تقی زاده - بنده مکرر عرض کرده ام و بازم عرض می نمایم هر مطلبی که در مجلس مطرح می شود این کلمه بیخالی من خطور میکند (که باز یکسال است) بعقیده تمام عقلا بهر کاری که اقدام می شود باید نتیجه آن معلوم شود اینجا همین قدر گفته می شود که مملکت مشروطه و قانونی شده بنده عرض میکنم که هیچ قانونی و مشروطه نشده اینک گفته شد از باب تومانی یکمیلی که وزیر مالی می گوید رای کمیسیون مجلس است و باید گرفته شود حال آنکه چنین نیست بنده عرض میکنم چه این بی ترتیبی این است که ترتیب کمیسیونها خصوص کمیسیون مالی معلوم نیست علاوه بر کمیسیون رسمی که منعقد می شود بعضی اجتماعات دیگر هم غیر رسمی می شود و شاید یک وزیر هم در آن اجتماع حضور دارد یک صحبتی می شود وزیر میرسد این مطلب چطور است جواب داده می شود ضروری ندارد فوراً قرائت آن روز آن وزیر آن مطلب را مجری می دارد و حال آنکه رای کمیسیون نیست اما در باب اصلاح و نظم مالی به موجب عقیده تمام علمای این علم همین است که باید معزای علمی شود ولی ما تماماً مشغول واردات هستیم و با ما بانثائیات کار نداریم یعنی از اطراف آن قدر هزینه میرسد که باید ماهه را در خصوص آنها گفتگو کنیم و بنده بواسطه همین بی ترتیبی چند روز است که بکمیسیون مالی نمی روم و جدا بطور معارضه سخت گیری کردم که این ترتیب صحیح نیست و اگر اینطور باشد باید ما برویم در بار و جزه درباری ها بایم زیرا که هم ما بجزئیات و واردات مشغول شده اید بانثائیات نمی پردازیم و غیر از مر قبیل آدم وارد این کمیسیون شد نمی گذارند اعضای این کمیسیون مشغول کار شوند و وقتی هم که میخواهند مشغول کار شوند تماماً عراضی است که از اطراف رسیده و باید در این خصوص رسیدگی و گفتگو نمایند این است که تاکنون کاری از پیش نرفته و الا ما باید در انثائیات کار کنیم و هر روز چند طلب وقاعده صحیحه اشاعه نموده و بواسطه اعضاء رئیس بمجلس بدهیم و علاوه ما الب دیگر می توانیم استلباط کرده اطلاع بدهیم امام بچکدام اینها نشسته و چه این است که مجلس بقانون خود رفتار نکرده و نمیکند و مکرر گفته شده که قوانین دو قسم است .

عرض میکنم یکی را که مجلس با کثرت آراء بر است
انتخاب نمود در افتتاح و اختتام مجلس و سایر تنظیمات
باید مسئول ایشان را معرفی بداند ولی ما اینطور
نیستیم و اگر بخواهیم یک نفر بکسیون وارد نشود
اعتراض میکند و رنجش حاصل میکند ما باید قانون
نظامنامه داخلی رفتار نمایم مگر عرض کرده ام
رئیس درس ساعت انعقاد مجلس باید حاضر شوند که
سایرین هم تاسی بر رئیس کرده آنها هم حاضر شوند
جواب داده شد که اینطور نیست بنده عرض میکنم که
باید در این مملکت یک اندازه بطور رسومات خودمانی
رفتار نمایم تاسی حاضر نشود سایرین هم حاضر
نیشوند و تا با اجرای نظامنامه داخلی تن در ندهیم و
مجری نشود فایده نیست.

آقای حاج امام جمعه - مطالبی که آقای تقی
زاده گفتند همه راست است تا این قواعد عرفیه که وضع
میشود عمل نشود مردم باو اطاعت نخواهند کرد و تا
ما خودمان قوانینی را که وضع میکنیم باها عمل نکنیم
سایرین هم نمیتوانیم بگوئیم عمل کنید اما در باب
بودجه مالی آزمونانی که کمیسیون مالی بودجه امساله
را به مجلس آورد چون ما درست بطور مفصل از جزئیات
آن اطلاع نداشتیم و اگر هم میخواستیم مفصلاً تمام
جزئیات آن رسیدگی کنیم وقت گذشته بود.

لذا بطور کلی تصویب نمودیم و این تصویب بر
خلاف دیانت و کالتی نیست بواسطه معدوماتی بود
که گفته شد ولی قرار شد که بودجه سال نو را هر
اصلاحی که کمیسیون مالی میکند جزء بجزه و یکی
یکی به مجلس ارائه دهند تا مجلس هم مسبق شده
رای خود را بدهد معلوم است هر کاری که تمام
می شود و می گذرد مسئول آن هیئت مجلس است
نه هیئت کمیسیون و از آن روز که آن رای کلی
داده شده است کمیسیون مالی مشغول اصلاح نشده
و ما هم هیچ اطلاع نداریم در حال آنکه باید کمیسیون
مالی مشغول اصلاح مالی شده هفته به هفته کار و رای
خود را به مجلس اظهار بدارند اگر صحیح است مجلس
تصویب می نماید و الا رد می کند رای کمیسیون
غیر از رای مجلس است حال اگر اصلاحات مالی
بشود همین طور بی ترتیب بماند تا هشت ماه دیگر
خلاصه اصلاحات خودشان را به مجلس آورده اظهار
بدارند که وقت گذشته است من یک نفر که قبول
نخواهم کرد و رای نخواهم داد (در این موقع
همه گفتند صحیح است و باید بهمین ترتیب رفتار
کرد)

آقای حاج امام جمعه - ما اظهار میکنیم
صحیح است و عمل نمی کنیم هر عنوانی که شخصی
داده می شود آن عنوان یک صفتی است که اگر آن
صفت در آن شخص نباشد آن عنوان را بآن شخص
نمی شود نسبت داد مثلاً شخصی که بی سواد است باو
نویسنده گفت همچنین شخصی که کور است نمی توان
او را دیده بان خواند پس شخص وکیل هم باید
حافظ حقوق موکلین خود باشد و یکی هم دارای
امانت باشد پس شما ها که وکلای این ملت هستید
باید حفظ حقوق ملت خود را بکنید و بلا لحاظ صرف
نظر از حقوق ملت ننمایید

مؤتمن الممالک - کمیسیون مالی در
بودجه سه آتیه هنوز دخل و تصرفی نکرده و این
اعتراضات بر او وارد نیست .

مخیر المملک - مقصود اعتراض نبود مقصود
این بود که کمیسیون مالی چه نقشه برای سال
آتی - ترتیب داده و این جواب شما به موقع
نیود .

حاج میرزا علی آقا - اینها که فرمودند
صحیح ولی منشأ اختلافات این است که هنوز مجلس
ما مجلس نیست و کمیسیونها درست بکار مشغول
نیستند و جهت این هم این است که در انتخاب اعضاء
کمیسیونها سهو شده هر یکی در چند کمیسیون
سمت عضویت دارند و هر یک از اعضاء که در یک
کمیسیون حاضر نشود سایر اعضاء آن کمیسیون
هم نمی توانند بکار خودشان رسیدگی نمایند پس
باید در انتخاب اعضاء کمیسیونها جرح و تعدیل
شود که هر یک در چند کمیسیون عضویت نداشته
باشند و بتوانند بکار خود رسیدگی کنند مثلاً بنده
از اعضاء کمیسیون تنقیح لوایح هستم در روزها
که کمیسیون منعقد است حاضر می شوم و بعضی
از اعضاء حاضر نیستند این است که کار پیش نمیرود
بنده خواهم می کنم که هیئت رئیسه باقی رئیس
مجدداً در انتخاب اعضاء کمیسیونها ترتیبی بدهند
که هر کس مشغول کار خود شود چون هنوز موضوع
درست نشده کارها بی ترتیب است پس باید اول
موضوع درست شود .

آقای میرزا مهر تقی قایم خان - بنده عرض
می کنم که خیلی افسوس می خورم که هیچ یک
از ما ها به هیچ وجه ملتفت امورات داخلی خودمان
نیستیم ولی بنده بر حسب وظیفه و کالت خود بدون
ملاحظه عرض میکنم ما وکلای وقتیه که وارد پارلمان
می شویم بگمان اینک وارد پارلمان انگلیسی شده ایم
و رئیس ما رئیس پارلمان انگلیس است و هر یک
از ما هم در مدارس عالی تحصیل کرده دیپلماتی
هستیم و همچنین وزراء ما تماماً در مدارس عالی تحصیل
کرده و از اشخاص دیپلماتی هستند و نیز عموم ملت
در مدارس به یک پروگرام تحصیل کرده و با علم
هستند و متأسفانه می بینم که چنین نیست و آفتاب که
سه ساعت بیگانه تابیده است اثر باقی میان دانشمندان
سال است که ما با آن جهالت متلا بودیم لابد مدتی اثر
در ما باقی خواهد بود اینک گفته شد مجلسی نظم نیست
حال به بیتم تقصیر است یا تقصیر عموم ملت تقصیر ملت
این است که وکلای جاهل انتخاب کرده اند تقصیر
ما هم این است بدون اینکه لیاقت خود را ملاحظه
کنیم و کالترا قبول کرده و در این مجلس حاضر
شده ایم و ملت اگر ما را انتخاب نمی کردند یکدسته
دیگر را انتخاب می کردند مثل ما و اگر هم ما برای
این کار حاضر نمی شدیم یک دسته دیگر مثل ما حاضر
می شدند و اینکه گفته شد که مجلس به نظامنامه
داخلی خود جداً چراغ افکار نمی نماید ممکن نیست زیرا که
اگر رئیس یک نفر بگوید که قدری آهسته تر حرف بزن
نوبت نطق را مواظبت نمایند اسباب رنجش می شود پس
مدتی لازم است که ما با هم موعظه عالم شده و بر ترتیب صحیح رفتار
نمائیم اما در باب تومانی یکجاسی اید مجلس تصویب نکرده
بهمان ترتیب که جناب مخیر المملک گفتند یک روزی جناب
ناصر المملک مذاکره کردند و یک روزی هم جناب
رئیس الوزراء حالیه ولی کمیسیون مالی رای نداد حال
بعضی مستوفیا اقدام کرده میگردد اینهم بواسطه
این است که گفته شد تمام فروعات گرفته شود آیا این
بر خلاف مشروطیت است بجهت اینکه این هم یکی از
همان فروعات سابق است و مجلس هم دخل و تصرفی

نکرد قط در یکی دو موضوع که تیول و
تعمیر باشد تصرفات نمود و باقی همانطور مثل پارلمان
معمول بود اما در باب اینکه کمیسیون مالی در خصوص
بودجه سه آتیه هنوز کاری نکرده و اصلاحی ننموده
بجهت این است که تازه وزیر مالیه قفص کرده اند که
کتابچه های ولایات را مستوفیا بنویسند و تا آن
کتابچه ها بکمیسیون مالی نماند اعضاء کمیسیون نمی
توانند اصلاحاتی بکنند خواهید گفت پس کمیسیون
مالیه چه میکند بنده عرض میکنم همان کاری که مجلس
میکند و همانطوری که آقای تقی زاده گفتند کمیسیون
مالیه تماماً مشغول واردات است و جواب هراضی که
از اطراف نوشته میشود می دهد .

حاج سید نصر الله - مخصری می خواهم
عرض نمایم مدتیست که مردم ما را بجهت کاری انتخاب
نموده و اینجا گذارده اند و عقلای قوم جهت هر کاری
نتیجه میجویند من یک نفر مدتیست که می آیم اینجا
می بینم کاری نیست و کاری نکرده ایم شماها که عقلای
این مملکت هستید به بنده ماها اهل کار هستیم یک
راهی را معین نمایند که در آن راه کار کنیم آنچه باید
نظفای مفصل بکنیم کردیم دیگر کسی است عقیده بنده
این است یک روزی را معین نمایند که ما هم بگلابیم
و اگر شده از صبح تا عصر هم طول بکشد در ترتیب
امور گفتگو کرده بیک جانی منتهی شده نتیجه بگیریم
همه شکایت از بی ترتیبی میکنیم و عدل نمیکیم بنده
عرض میکنم که اصلاح مملکت مشروطه است باصلاح
وزارتخانه ها است و اصلاح وزارتخانه ها منوط باصلاح
مجلس است و اصلاح مجلس بسته باصلاح کمیسیونها
است و اصلاح کمیسیونها منوط باصلاح کمیسیون
رئیس است پس اول این کمیسیون را اصلاح نمایند
آقای میرزا فضل علی آقا - مبارزاتش و
حنك واحد و کزالی ذك الجمال بشیر .

المامل بلامل کاشیر بلانر همه امید اصلاح مملکت
باشند مجلس محترم است که وضع قانون نماید و مجری
شود قانون این مجلس یکی نظامنامه داخلی است
که برای خودمانست و برای قوانین برای عموم مملکت
مادامی که ما عمل به نظامنامه داخلی را از رئیس گرفته
تا سایر اعضاء نمایم نه اصلاح مجلس خواهد شد و
نه مملکت پس ما باید عمل به نظامنامه داخلی را از
اندای قریبه در وقت قضیلت مقدم داریم

وکیل الرعایا - بنده میگویم که خانه رئیس
مجلس خانه وزیر عدلیه و سایر وزراء نیست هر کس
تکلیفی دارد و مردم هم باید تکلیف خود بدانند
اینکه می گویند رئیس باید بیاید در هر ساعت
با اینجا به نشینند بنده میگویم که انعقاد مجلس با آمدن
تمام وکلای است که باید تمام درس ساعت سه حاضر
شوند و یکدسته به مجلس ورود کنند که بعد از آن
رئیس در مجلس وارد شود و افتتاح و اختتام مجلس
هم باشخص رئیس است نه اینکه هر کسی هر وقت میل
کرد برود و هر کس عیب از جانی میگوید دولی من
خداوند را گواه می گیرم که این عیبها از این است
که ما خودمان را تصدیق نکرده ایم

آقای سید حسن تقی زاده - همه عیب ما این
است که هر مطلبی عنوان شود بازمی نشینیم و شرح
منصلی از آن اظهار میکنیم میگویند که پس است
نظفای بلوغ تصدیق خیلی شده است باید کاری کرد
که فایده و ثمر به حال ملت داشته باشد اینک میگویند
هنوز مملکت ما مملکت فرانسه و وکلای پارلمان

ما مثل وکلای پارلمان فرانسه نیست صحیح است
ولی اگر به همین ترتیب باشد تا بیست سال دیگر هم
باز خواهیم گفت که هنوز پارلمان ما پارلمان فرانسه
و انگلیس نیست اما من میگویم که وکیل باید شخصی
باشد که این پارلمان را مثل پارلمان فرانسه و انگلیس
بکند ما باید مملکتی را که خاک او سه برابر خاک
فرانسه است قسمی نمایم که همه قسم صناعت تجارت
داشته باشد و آبهای ادرا سدبسته تا از او منافع کلی
عاید مملکت شود بنده میگویم آن فصل قانون
اصاسی که نوشته است باید پانزده روز قبل از انعقاد
صالحتی مجلس بیاید که چرا کمیسیون مالی مشغول
کار نمیشود که بودجه به مجلس بیاید چرا مشغول
اصلاحات مالی نیستند همه عیب در این است که ما
وکلای حاضر نیستیم که اجرای قانون در حق ما بشود
باز می نشینیم و میگویم که هنوز زود است و مملکت ما
مثل سایر ممالک تمدنه نیست ولی اگر همان یک ماده
از قانون اجرا شود همه این کارها اصلاح خواهد شد و
پارلمان ما هم مثل پارلمان انگلیس و فرانسه خواهد شد
میگویند که این ملت جاهلند در صورتیکه این ملت
ببچاره همیشه با زور می آورند ولی مامی نشینیم و
و حرف میزنیم

آقای سید حسین - این مجلس امروز ما قرار
بود که روز یکشنبه پاروز دیگر بدون حضور تماشاچیان
باشد که بعضی اعتراضات و صحبت ها بنمایم حال
اینکه گفته میشود که ما قانون را در حق خود مجرا
نمی داریم این نسبت بوکلا توهین است و علاوه
و کلیه که اجرای نظامنامه داخلی را نخواستند باشد
در حقیقت خیانت کرده پس دیگر از این مسئله باید
صرف نظر کرد و باید رئیس مجلس بدون ملاحظه
نظامنامه داخلی را اجرا نمایند برنجش کسی اعتنا
نکند اما در باب کمیسیونها تأسیس آنها برای این
بود که امورات بترتیب صحیح و منظم از مجلس
بگذرد و سابق یک ترتیبی بود که هر وقت قوانینی
حاضر بود در مجلس قرائت می شد و هر گاه ایرادی
داشت سه چهار روز طول کشید بالاخره اصلاح میشد
حال آن ترتیب از بین رفته و اصلاح کمیسیون ها هم
منوط باصلاح کمیسیون اعضاء رئیس است که بعضی از
آن اعضاء داخل در کمیسیون مالی و سایر کمیسیونهای
باشند همچنین اعضاء هر کمیسویی در چند کمیسیون
عضویت دارند این است که کاری از پیش نمیرود باید
اعضاء هر کمیسیون یک کار داشته باشند تا بتوانند
کاملاً به آن رسیدگی نمایند اما در باب رسوم
تومانی یک جاسی چندی قبل جمعی از مستوفیان
شرعی بوزارت مالی نوشته بودند که حقوق ما
کم است و این تومانی یکجاسی قرار بود جمع
دولت شده و با هم بقدر کفاف حقوق بدهند .

وکیل التجار - بنده کرا را گفتم که یک
روزی مجلس مخصوص وکلای باشد که بعضی صحبتها
و درددل نمایم این نشد تا اینکه امروز مجلس این
طور اقتضا کرد اما چون صحبت از کمیسیون مالی
شد و بنده هم یکی از اعضاء آن کمیسیون هستم
لازم است که دفاعاً عرض کنم تومانی یکجاسی را
کمیسیون مالی و مجلس رای ندادند و هر کس این
نسبت را بدهد دروغ است دیگر اینکه کمیسیون
مالیه در بودجه مملکتی دخل و تصرفی نکرده و در
هیچ موضوعی رای شخصی نداده اگر داده است
هر کس اطلاع دارد بگوید اما در تنظیم داخلی
مجلس باید ما خودمان حاضر باشیم در اجرای
قانون و نگذاریم که هر یک مداخله در کار

های دیگری نمایند و بیجهت هر کس داخل در
کمیسیون ها نشود که اسباب تعطیل کار آنها بشود
اگر این طور شد آن وقت کمیسیون ها می توانند
مشغول کار بشوند کمیسیون مالی همیشه منعقد است
ولی مزاحمت واردین از مردم و وکلای و جواب
دادن واردات مانع از کار آنها است چنانچه
کمیسیون رئیس هم بهمین درد مبتلاست پس تمام
این عیب ها از خودمان است

مخیر المملک - خلاصه مطلب خود را خوبست
مجدداً اظهار نمایم اینکه گفته شد مجلس ما مثل
پارلمان انگلیس نیست صحیح است اما اول باید
مجلس تابع قانون بشود تا اینکه بتوانند مثل پارلمان
انگلیس باشند تا مجلس بقانون و موضوع خود رفتار
نمایند و به وزراء تابع آن قانون نشوند و بعد
اهالی مملکت آن مملکت نخواهد شد و آن هم
باید یک روزی از این اطاق شروع شود اما در باب
مالیه گفته شد که کمیسیون مالی تا کون از بابت
سه آتیه مشغول کاری نشده مقصود ما این نبود
که مشغول کار نیستند بلکه باید آنها نقشه کار را
ترتیب داده به مجلس ارائه بدهند اگر تصویب شد
آنوقت مشغول عملیات آن نقشه بشوند که تا پانزده
روز بعد مانده تکلیف بودجه معلوم شود مطلب
دیگر در باب تومانی یک جاسی اعتراض مجلس و
کمیسیون مالی نکردم بلکه در حقیقت خدمتی بکمیسیون
نمودم زیرا که چنین شهرت داشت که این اجازه
از طرف مجلس است حالا پیشتر که مجلس
و کمیسیون مالی هیچکدام این مطلب را تصویب
نکرده اند .

اسدالله میرزا - بنده ناچار از اینکه دو
کلمه جواب بکنی از وکلای محترم را که گفت
ملت ایران شش هزار سال است در بوته جهالت
بوده اند بگویم که یک نفر از صاحبان جراید بزرگ
انگلیس می نویسد که ملت ایران همیشه در عالم صنعت
سر آمد سایر ملل بوده اند و سایر دول در بوته
جهل و نادانی مانده بودند این مطلب را محض تذکار
عرض کردم که ملت ایران هیچوقت جاهل نبودند
این ضنف رعب افتادن آنها از مصارف بواسطه
بعضی از مواعظ بود اما اینکه در اینجا صحبت از
اصلاح بودجه مملکت شده همانطوریکه گفتند ما
امروز دچار یک مظاهره بزرگی هستیم که آن
نداشتن مالیه است و باید مجلس از وزراء محترم
بخواهد که در این خصوص چه اندامی کرده اند و
این مطلب خدمت بزرگی است بملت زیرا که اصلاح
کلیه امور منوط باصلاح مالیه است .

آقای سید مهدی - بنا بود که یکی از این
چهار روز مجلس منعصر باشد بوکلا که تا این
مذاکرات در حضور تماشاچیان نشود حالا بفرمائید
که آن روز را چه روزی خواهید قرارداد ؟

صدیق حضرت - میرزا حسین خان که یکی
از منشی های وزارت امور خارجه است یک فرمائی
صادر کرده بود و آورده بود بکمیسیون مالی
کمیسیون آنرا فرستاده که وزیر مالی تصویب نماید
وزیر مالی گفت تصویب من منوط بتصویب مجلس
است بعد وزیر امور خارجه شرحی در این خصوص
بکمیسیون مالی نوشت و کمیسیون مالی بدون
اجازه مجلس رای داده و تصویب کرد که وزارت
مالیه این وجه را بدهد و حال آنکه این وجه در بودجه
مالیه پارسان نبود .

وکیل التجار - بنده که در کمیسیون مالی
هستم همچو فرمائی را ندیده و اطلاع هم ندارم
(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز یکشنبه ۲۱ شهر
ذی حجه الحرام دارالشوری ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه بیستم را آقای میرزا
ظاهر قرائت کردند .
ادیب التجار - جواب تلگراف اصفهان
مخیره شده یا نه ؟
نایب رئیس - باید از دفتر تحقیق بشود .
ادیب التجار - پس تلگرافی رسیده است
ملاحظه شود اگر اهمیت دارد قرائت شود .
سیدال حکماء - تلگراف را اول باید اعضاء
رئیس به بینند بعد قرائت بشود .
نایب رئیس - امروز قرارداد شده است که باید
قانون انطباعات خوانده شود .

آقای میرزا سید علی نقی - هر روزی که قانون
انطباعات خوانده می شود به مجازات نقدی که میرسد
مورد بحث و ایراد می شود آن وقت گفته می شود
که باشد در کمیسیون تنقیح لوایح بنظر آقایان
رسیده تنقیح بشود پس یک دفعه آن موادیکه باید
بنظر آقایان رسیده و اصلاح شود تمام کنند بیارند
به مجلس که دیگر اسباب مصلحتی نشده و دوچار
اشکالات نشویم .

حاج سید نصر الله - چند مجلس آقایان
حجج و علماء در کمیسیون تنقیح لوایح حضور بهم
رسانیده در این مسئله مباحثات زیاد شد بالاخره در
آنروز آخر آنجا مذاکره شد که آن مجازات نقدی
در مواردیکه قید التزام شرعی ممکن نیست مبدل
بجس بشود و این قانون انطباعات بگذرد برای
این که مجازات نقدی مطابق با شرع نخواهد شد بنده
باز کمیسویی دیگر شده و در باب جزئی نقدی
کلیه مذاکرات شده بالاخره قرار شد که یک مجلس
دیگری بشود که تمام شود آن مجلس دیگر منعقد نشد
و حالا عقیده من این است که همان مجازات نقدی مبدل
بجس شده و تمام شود .

احسن الدوله - جس را باید در صورتی
قبول کرد که توسط موقوف باشد چنانچه می بینم
که قائل را توسط می کنند خود جس وسیله کار
شده است .

نایب رئیس - این ها بجهت این است که
قوانین تماماً وضع نشده اگر قوانین تماماً وضع شود
هر کس تکلیف خود را میداند (در این موقع
شروع بقرائت قانون انطباعات شد و چند ماده از
آن تنقیح و تصحیح شده و مجدداً شروع بمذاکرات
گردید)

صدیق حضرت - میخواهم یک عرض بکنم
اگر چه از مکرات است مگر مردم در مجلس مذاکره
هم شده است ولی باز هم عرض میکنم که اشار
معلوم است در این شهرچه که دند و چندی قبل
ریختند خانه فریدون و او را کشند چندی زحمت
کشیده شد تا بعضی از آن ها گرفتار شدند و در استنطاق
مغفی که کرده اند بنده بودم بعضی ها هستند که داخل
در این کار ها بوده اند و حالا در شهر عبور
میکند و یکی دو سوار هم شاید با آنها حرکت

میکنند که کسی متعرض آنها نشود و صدمه بآنها نرسد بنده میگویم چرا اینها مجازات داده نمیشوند الان این بهاء الواعظین که این جا حاضر است معلوم است چه صدمه با ایشان وارد آمده منتها خدا بایشان تفضل کرد و اشخاصیکه این سدمات را بایشان وارد آوردهاند هنوز گرفتار نشدهاند پس باید از وزارت عدلیه و سایر وزراء مجازات اینها را خواست.

حاج میرزا ابراهیم آقا - فائوسی که دولت و ملت اتحاد کرده اند که مجری شود قانون عدم مجازات است این بهاء الواعظین که نزدیک بود ببرد مرتکب این عمل گرفتار مجازات نشدند آن فریبون که ریختند خانه اش و او را کشتند و آن کسی را که در میدان تویخانه قطعه قطعه اش کردند و مادر بیچاره اش دیوانه شده آن اشخاصی که بمجلس تیر انداختند اینست که این ملت ایران هیچ غیرت ندارند یا خدا خواسته است که این مملکت را خراب و ویران نماید و گرنه چرا نباید تاحال این اشخاص فاساد مجازات نشده باشند.

حاج سید نصرالله - از سه کار یک کار را باید کرد یا اعلان عفو عمومی باید داد همان طور که رسول خدا نسبت بکفار فرمایش کرد در مکه مصلحه که من دشمنان امنا در این صورت دیگر تبعیض معنی ندارد که بعضی را معاف داشته و شفاعت شوند و بعضی را گرفتار و مجازات کرد و یا اینکه مثل کفار بنی قریظه که هفتاد نفر را یکروز کردن زدند در این مقدمه هم باید مکی اشرا را بقدر تقصیر خود مجازات داده اگر تبعیض است از روی چه قاعده است و باید فهمید مثلاً اشخاصی که تصحیرشان بزرگتر است آنها را رها کنند و اشخاصی که تصحیرشان کوچکتر است آنها را حبس کنند آخر این چه ترتیبی است اگر باید مجلس باینکار رسیدگی کند بکنند و اگر وزیر عدلیه باید رسیدگی کند همین طور اینطور که صحیح نیست.

آقا شیخ حسین - بنده عرض میکنم اعلیحضرت شهرباری آرزو حضور و کلا وزیر داخله فرمودند که چرا اشرا را گرفتار نمیکنی پس ما بان ساحت قدس ابداً حرفی نداریم و منزه است و حالاً هم بدو اسلام نیست که همه مثل اهل مکه عفو شوند و مخصوصاً تمام اشرا را بایمه مجازات داده بشوند خصوصاً صنیع حضرت و مقتدر نظام که سرمنشاه این فساد بوده اند و کار را بجائی رساندند که نزدیک بود مملکت از دست برود پس باید مجازات این دو نفر را جداً خواست و نباید بگذار بزند زیرا که جزو مفسدین در ارض هستند و نیز همه مردم بدانند که مجازات در کار است.

حاج میرزا ابراهیم آقا - تقصیر یا نوعی است یا شخصی اگر نوعی است پارلمان میتواند آنرا ببخشد از آنجا اینکه جاهل بود و نفهمید ولی آنکه شخصی است آن را پارلمان نمیتواند ببخشد مثلاً اینکه یکی یکی را بکشد یا چشمش را در آورد زیرا پارلمان در اینصورت حق عفو ندارد و گمان نمیکند که ملت اینقدر بی حس و بی غیرت باشند اگر عدلیه بخواهد آنها را مجازات نهد ملت خودشان خواهند مجازات داد.

لسان الحکماء - بجهت حفظ حقوق ملت بهترین ترتیب همان است که اعلیحضرت هابونی حضوراً در باب گرفتاری اشرا و مجازات آنها بوزاره فرمودند پس بعقیده بنده خوبست بجهت پس فردا وزیر عدلیه و وزیر داخله احضار شده توضیحات خود را در باب مجازات و گرفتاری آنها بدهند.

آقای میرزا سیدعلیرقی - همه میگویم که وظیفه ما وضع قوانین است ولی بنده عرض میکنم که دو چیز سبب میشود ما از وضع قانون وقرائت آن باید صرف نظر نماییم یکی را کتابت در آن روز هائیکه وضع امور منقلب بود عرض کردم یکی را هم امروز اظهار میدانم و مضرر هم اخطار کرده ام که ما باید نظارت در اجرای قوانین داشته باشیم اکنون ملاحظه میکنیم که آلات اجرائیه در اجرای قوانین مسامحه دارند و نیز دیروز پس از گفتگوهای منصله گفته شد که نتیجه مجلس چه شد بنده عرض کردم مجلس ما مجلس مباحثه و مشاعره است بکلیش که مجلس مشاعره بود در مشاعره اطفال ترتیب و نتیجه هست یکی دل خواست دیگری هم در جواب ناگزیر است دل بدهد اما ما هیچ نتیجه را در نظر نداریم و جواب را مطابق سؤال نمیدهم ساحت شخص اعلیحضرت مقدس است و کمال همراهی را هم میفرمایند و بشخصه هم مباشرت در اجرائیات ندارند و ملت هم در کمال نجابت و غیرت وقوت قلب و با ملاحظه هستند پس هر مسامحه میشود از طرف آلات اجرائیه است که در اجرای قوانین مسامحه دارند اینک بفرمایید وزراء را بخواهیم در مجلس تقبل میکنند ولی نمیدانم در خارج چه میشود که بلطایف العیال دفع الوقت میگردد.

آقای میرزا محمود - بنده ملاحظه میکنم که اگر امروز این مسئله را تعقیب نکنم خیانت کرده ام تا ملت اطینان و امنیت نداشته باشند قانون را بخواهند چه کنند این اشخاص گذشته در ایران شرارت آنها را در تمام جرایم دنیا نوشته و مقصر هستند و الان آقای بهاء الواعظین بجمده الله صحت پیانته آورده بنده از ایشان عذالت میکنم که هنوز اشخاصیکه آن صدمه را بایشان وارد آورده اند گرفتار شده اند و ما باید اینجا نشسته مشغول هیچ کاری نشویم مگر جداً مجازات و گرفتاری اشرا را بخواهیم ولی متأسفانه می بینیم ابداً در فکر نیستیم و از قراریکه شنیده ام از حالا نقشه کشیده اند که روز عاشورا دست ترتیب داده و جداً ایستادگی نموده استخلاص اشرا را بخواهند.

آقای سید حسین - تاروز سه شنبه خود ملت حاضر شده اند که صبر کنند و به بینند در حق مقتدرین چه حکم خواهد شد و چگونه مجازات میشوند و آیا مجلس میتواند بآنها اطمینان دهد که مجازات داده می شود یا نه بعضی که در این شب های سرد زحمت کشیده و مرتکب این اعمال را گرفتند حالا از آن اشخاص شفاعت شده و بازده نفر از آنها را مرخص کرده اند بکنفر از قائلین فریبون هم که در معاکمه

بود شفاعت شده است و حاضر شده اند کلام عفو بر اعمال تمام آنها بکشند همین قدر می دانم که ملت برای این ترتیبات حاضر نیستند و اگر در مجازات آنها اقدام مجدانه نشود خود ملت حاضر هستند و اگر در مجازات آنها اقدام مجدانه نشود خود ملت حاضر هستند.

نایب رئیس - در جواب فرمایشات شاعر عرض میکنم که این مطالب صحیح است و باید دولت و ملت وقوه مجریه همه در این باب همراهی نمایند ولی ملت ایران ملت نجیبی هستند و هیچ وقت خودشان شخصاً متصدی اینکار هانمیشوند و در کمال ملت همچین حرفی نباید بزند البته باید از قوه مجریه خواست که آنها را مجازات بدهند.

وکیل التجار - ما ده روز بیشتر وقت نداریم زیرا که اول محرم میرسد و موقع عزاداری است و همه مردم مشغول عزاداری هستند پس باید طوری شود که مجازات این اشرا قبل از محرم داده شود برای محرم نماند.

آقای سید مهملی - بنده می گویم که مملکت ما مشروطه است و نباید از قانون خارج شد باید وزراء را خواست و به بنیم در این باب چه اقدام کرده اند و مجازات آنها را جداً از وزراء بخواهیم.

صدیق حضرت - بنده عرض می کنم اینجا امروز چند ماده قانون خوانندیم در این قانون حبس از سه ماه الی یکسال بنظر حاکم معین شده ولی می بینیم که امروز در این مملکت مجازات باشخاص ضعیف داده می شود و اشخاصی که مقامات عالی دارند بکلی از آنها صرف نظر میشود و باید مجلس بخواهد که از مجازات این اشخاص صرف نظر نشود و بعضیها اجراء قانون در حق ضعیف و قوی علی السویه باشد

نایب رئیس - در هر صورت مجلس از راه قانونی مقبول کار است و باید داشت شود که کید آیین مقصرین را مجازات دهند زیاد معاکمه آنها طول کشید در روز سه شنبه یا پنجشنبه رئیس الوزرا و وزیر جنگ و وزیر داخله و وزیر عدلیه را در مجلس بخواهند و بیاوند توضیحات بدهند که چه اقداماتی کرده اند.

مذاکرات روز سه شنبه ۲۳ شهری حرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز یکشنبه ۲۱ راقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند شروع بقرائت قانون انطباعات شد پس از قرائت و تصحیح چندماهه مجلس ختم گردیده و در ختم مجلس رئیس اظهار داشتند که فردا چهار ساعت بقرب مانده اجراء محترم وزارت داخله و غیره بجهت قسم یاد کردن در حضور حجج اسلام در مسجد سه سالار حاضر خواهند شد محض اطلاع آقایان و کلا اظهار شد که مستحضر باشید و روز دوشنبه هم اجراء محترم وزارت امور خارجه در مسجد حاضر و قسم یاد کردند و اکثر از آقایان و کلام حضور داشتند و در مجلس روز پنجشنبه هم قانون متوقیبات قرائت خواهد شد.

مذاکرات روز سه شنبه ۲۵ شهری حرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز سه شنبه ۲۳ راقا میرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند بعد شروع بقرائت قانون

متوقیبات شد بعد از قرائت چندین ماده و مباحثات زیاد فرار بر مراجعه ثانوی وقت نظر برای روز شنبه شد

سید الحکما - لاجله از بیانات انتخاب وکلای ایلات از کمیسیون انتظابات نوشته شده بود و یک دفعه هم قرائت شده است خوب است مقرر شود آنها قرائت شده تمام شود.

نایب رئیس - تصویب این مطلب باامضای کمیسیون رئیس است و این کفایت است که از وزارت جنگ رسیده در جواب کافه مجلس که در باب گرفتاری قائلین فریبون و مجازات آنها نوشته شده قرائت میشود و جوابش را باید مجلس معین کند (در این موقع کافه وزیر جنگ قرائت شد مشعر بود بر اینکه از طرف مجلس مقدس شورای ملی نامه که در باب دستگیری و مجازات قائلین فریبون مرقوم شده بود در این باب اقدامات مجدانه شده و هر روز که صلاح بدانند حاضر شده توضیحات خود را بدهم)

وکیل التجار - اینجا يك امر مهمی اشتباه شد و آن این است که هر وقت از دستگیری و مجازات اشرا گفتگو می شود مسئله قائلین فریبون را پیش میکشند و حال آنکه مسئله قتل فریبون هم یکی از کارهای اشرا است که در میدان تویخانه شخص بی گناهی را قطعه قطعه کردند و طوری اسباب فراهم آورده بودند که نزدیک بود مملکت از دست برود منتهی توجه حضرت حجه علی الله فرجه متوجه بود و خدا نخواست که آنها بمقتصد خود نازل شوند و رسوا شدند این قتل فریبون هم مصادف با این وقایع شد حال باید آنچه حکم شرع است درباره آنها جاری شود اینها از جزء مفسدین فی الارض و مجارین هستند و باید حتماً مجازات شوند.

نایب رئیس - این مطلب باشد برای روز شنبه که بیاوند توضیح بدهند مذاکره شود

آقای سید حسین - ما آرزو میکنم که بکنیم بوزرا اخطار شود برای این بود که اشرا دستگیر شده را مجازات دهند و بعد در مجلس حاضر شده توضیحات خود را بدهند تازه وزیر جنگ نوشته است هر وقت صلاح بدانید حاضر شده و توضیحات بدهم و این معلوم نیست از روی چه ترتیب است

بحر العلوم - بموجب نظامنامه دوفراز وکلای گیلان باقی مانده بود اکنون بموجب نظامنامه انتظابات اهالی گیلان جناب آقای میرزا محمدعلیخان و فلک العالی را که از اشخاص بادانش آن مملکت هستند انتخاب کرده اند و اعتبار نامه ایشان هم در کمیسیون اعتبارنامه و انتظابات با کمال دقت ملاحظه شده صحیح است و اکنون بمأموریت خود حاضر شده اند.

سید الحکما - بلی در کمیسیون انتظابات اعتبارنامه جناب آقای میرزا محمدعلی خان مشهور بظایفه و جناب فلک العالی با کمال دقت ملاحظه شد در حضور نایب الحکومه گیلان و نظار شش کانه در روز جمعه بموجب نظامنامه انتخاب شده اند و در کمال صحت است (در این موقع نایب رئیس و سایر وکلا تبریک گفتند)

خیاط باشی - اینکه قرار شد روز شنبه وزیر جنگ حاضر شود و در خصوص دستگیری و مجازات توضیح بدهند روز شنبه که بیست و هفتم

است و دوشنبه هم که آخر ماه است و وارد بیه محرم خواهیم شد در اینصورت از مجازات باید صرف نظر کرد

آقای شیخ حسین - محدود الهی را در محرم هم میشود جاری کرد

مذاکرات روز شنبه ۲۷ شهری حرام دارالشورای ملی
میرزا مرتضی قلیخان - این لایحه ایست که از وزارت امور خارجه رسیده در باب رفتن يك نفر نماینده با يك نفر معاون از طرف دولت علیه ایران بکنفرانس اتحادیه تلگرافی بین الملل که در پایتخت دولت برتغال منعقد خواهد شد (راپورت مزبور قرائت شد مشعر بود بر لزوم فرستادن يك نفر نماینده با يك نفر معاون بکنفرانس اتحادیه تلگرافی که در ۲۰ آوریل ماه مسیحی ۱۹۰۹ در پایتخت برتغال که اقل مخارج دوفتر مزبور از بابت ایاب وذهاب و توقف در آنجا بکهاز و سببند تومان لازم است)

میرزا محمود - بنده عرض میکنم که وظیفه وکلا اینست که کمال اطمینان را بکابینه وزراء داشته باشند خصوصاً جناب مشیرالدوله در صورتیکه ایشان تجویز کرده اند گویا مجلس تصویب کرده تردیدی نباشد

مقنن الممالک - يك مذاکره دارد که بستم با اجازه شاهزاده اسدالله میرزا است

آقای سید جعفر - باید شرح فرایند این رفتن را توضیح بدهید تا مجلس از روی بصیرت رأی بدهد

اسدالله میرزا - این کنفرانس هر پنج سال به پنجسال در يك پایتخت از پایتخت های عالم منعقد میشود و دولی که اداره تلگرافی عمده دارند بان کنفرانس نمایند میفرستند در پنجسال قبل در لندن منعقد بود و در آنجا نماینده دولت علیه ایران مسیو (کرک) انگلیسی بود و این کنفرانس هم منعقد میشود از طرف وزارت جلیله خارجه دولت سنیه برتغال از تمام دول که اداره تلگرافی عمده دارند دعوت رسمی شده که نماینده خود را بکنفرانس که در بیستم آوریل منعقد خواهد شد روانه نمایند این مسئله در کمیسیون خارجه مذاکره شد اولاً رفتن بکنفرانس تصویب کردند و ثانیاً ایرانی بودن آن بکنفرانس و مخارج آنرا با بکنفرانس معاون رجوع به وزارت امور خارجه نمودند که اقل آنرا معین نموده تصویب نمایند وزارت امور خارجه اقل مخارج را بکنهاز و سببند تومان معین و تصویب کرده و به کمیسیون ماله هم رجوع گشته در آنجا هم تصویب شده و عمده قایده و نما کرده در این کنفرانس از بیانات تسهیل محاسبات تلگرافی و تسهیل مخاربات و اطلاع یافتن بآلات جدید الاختراع در هر صورت امیدواریم که قایده کلی داشته باشد

مشیرالدوله - در اینکه بکنفرانس باید به کنفرانس فرستاد حرفی نیست زیرا که این بکنفرانس اساساً در ده سال قبل قبول شده و اینکه این بخارج هم اقل مخارج است حرفی نیست

پس در حقیقت این مسئله اساساً قبول شده است در مجلس اما حالا در رفتن اسدالله میرزا راه حرفی داشته باشند و خلاف قانون باشد خوبست در کمیسیون

علیحده این مسئله مطرح شده معلوم شود

آقای سید عبدالقادر مجتهد - از برای آنصحتی که آرزو در باب مجازات اظهارت داشتیم باید مجازات در حق اشرا جاری شود و دیگر اینکه این جماعتی که از ورا این و ساوجبلاغ آمده اند و ضمناً از اقبال الدوله هم شکایت داشته اند حال او که معلوم است ولی از مستشار الممالک هم عیبی که گرفته اند اینست که از اعلیای که سابق داشته هنوز بهمان حال باقی است و دست از حالت های سابقه خود برنداشته باید بک کاری کرد که تا آنها راحت باشند و رفع نظاماتشان بشود

سید الحکماء - این ورا مینویسند که چند ماه است که داد میزنند و کسی بآنها جواب نمی دهد

مقنن الممالک - اجاره دار را نمی شود هر روز تغییر داد

سید الحکماء - اجاره دار نمی گویم حاکم را میگویم که از او تنظیم میکنند

صدیق حضرت - خوب است از مجلس رأی گرفته شود از برای مطلب پیش

رئیس - این مطلب که رفتن بکنفرانس نماینده و مبلغی مخارج او باشد تصویب شده حالا باید مذاکره کرد که آیا اسدالله میرزا میتواند برود یا نه اگر ایشان بروند فیها والا باید بکنفرانس دیگر را معین کرد

اسدالله میرزا - بنده در حال مطیع امر مجلس هستم تصویب بکنشد میروم تصویب نکنند نمیروم اما باید کسی را مأمور نمایند که از تمام امورات تلگرافی و حقوق سایر ممالک اطلاع داشته باشند زیرا که احتمال دارد در آن کنفرانس از بیانات کسر نمودن سهمی دولت علیه ایران مذاکره شود و این هم با این وضع ماله و مملکت ممانعت دارد و موجب خسارت کلی است پس باید بکنفرانس باشد که از روی معاذیر صحیحه این مسئله را بپذیرد

آقای میرزا مرتضی قلی خان - مسئله دیگر در باب اداره تقنیش عمل تذکره است که در کمیسیون ماله تعقیقات شده این چند ساله اخیر عمل تذکره از سابق کسر کرده و در وزارت امور خارجه در اینخصوص تعقیقات شده قرار گذاشته اند که اداره تقنیش که سابقاً دائر بود و بعد از بیان رفت و به همین سبب عمل تذکره کسر شد مجدداً در تحت ریاست یک نفر دائر شود که عمل تذکره منظم باشد

وکیل التجار - همه می دانند که عمل تذکره در سابق خیلی بی ترتیب بود و دخلش بر خرج کفایت نمیکرد لذا از برای این عم ترتیب در سابق يك اداره تقنیش معین کرده بودند که درست رسیدگی نمایند ولی آن تقنیش منحصر بتذکره داخله بود و راجع به خارجه نبود و با این قدری تفاوت عمل پیدا کرده ولی این اداره تقنیش که حالا تشکیل میشود بسیار است و راجع بخارجه هم هست چند نفر در پیش عرض کردم که در خارجه از تجار تذکره اقامت میگیرند و وزیر امور خارجه هم این مطلب را در بعضی از جاه تصدیق داشت و امروز هم از آزاد کوبه بنده نوشته اند که از تجار تذکره اقامت میگیرند پس این اداره تقنیش امروز خیلی لازم است و خیلی بر عایدی تذکره خواهد افزود (در این موقع شرحی را که میرزا احمد خان در باب عمل تقنیش بوزارت امور خارجه نوشته بود قرائت شد پس از فی الجمله قرائت از آن)

مشیرالدوله - اگر بنا باشد این گونه کاغذ ها و اوراق در مجلس خوانده شود اوقات

مجلس شایع خواهد شد این لایحه را بوزارت امور خارجه نوشته اند و باید وزیر امور خارجه تصویب خود را در این باب بنویسد و فقط آن تصویب در اینجا قرائت شود و باقی ترتیبات آنهم در مجمع بکمیسیون خارجه است در آنجا مذاکره شود .

وثوق الدوله - این شرحی که قرائت شد مجری احمدخان بوزارت امور خارجه در باب ترتیب اداره تقشیش نوشته و نیز رقمه که در این باب بوزارت امور خارجه اظهار داشته در ذیل آن رقمه وزیر امور خارجه تصویب خود را نوشته تا اینها مقدمه قرائت نشود تصویب وزارت امور خارجه درست مرکز ایشان نخواهد شد .

مستشار الدوله - تصویب جزئیات این مسئله با دولت است الا اساساً بدیهی است که ما باید یک اداره تقشیش داشته باشیم .

وکیل التجار - برای تشکیل این اداره تقشیش آنکسی که میخواهد دو قسم مخارج برای دایر کردن آن معین کرده است که باید یکی از آنها را قبول کرد یک قسم اینست که این اداره سی و پنج هزار تومان مخارج لازم دارد باید مجلس تصویب کند که وزیر مالیه بدهد و هرگاه بگویند که شاید معادل آن کمتر از این شد قسم دیگر را که پرداختن ثلث پول تذکره از خارجه و تومانی دو قران از داخله باشد قبول میکنند که این اداره را دایر نمایند حالا هر کدام را تصویب می نمایند بمانند (و در این موقع لایحه که میرزا احمد خان در این خصوص بوزارت امور خارجه نوشته بود فریب بمضمون فوق قرائت شد و نیز تصویب مجلس شورای وزارت امور خارجه و تصویب وزارت مالیه قرائت شد) تصویب وزارت امور خارجه مبنی بر این بود که شق اشیر را پسندیده و قبول کرد ولی وزارت مالیه بلاحظه زیادتی عایدات و ندادن مواجب را اولی دانست و تردید اشق اخیر را بلاحظه نفس مالیه فلان بدون مصحلت ندیدند .

حاجی معین التجار - بنده عقیده ام این است که دولت باید یک اداره تقشیش داشته باشد چه تذکره چه گمرک چه مالیه و باید آن اداره اجزای صحیحه داشته باشد که در همه آنها مقشش باشد .

مستشار الدوله - این مسئله در کمیسیون خارجه صحبت شده بنده هم همینطور که جناب حاجی معین التجار گفتند عرض میکنم اداره تقشیش خوب است برای این هر سه اداره یکی باشد و هر جا مأمور میرود در هر سه اینها تقشیش بکند و گمانم این است که از این راه خیلی منفعت عاید دولت شود و ثانیاً این شق اخیراً که وزیر مالیه تصویب کرده است گمانم اینست که این صرفه دولت نباشد زیرا که منافع عمده تذکره از تذکره خارجه است در آنجا هم مقشش ثلث برای خود قرار داده جهت ندارد که این طور باشد .

وثوق الدوله - این مسئله در کمیسیون خارجه صحبت شد که هرگاه این مبلغ بیشتر از سی و پنج هزار تومان باشد رد کند .

وکیل التجار - اینکه فرمودند ممکن است مفتشین بیاداره تذکره و مالیه و گمرک هر سه رسیدگی و تقشیش کنند بنده عرض میکنم که مفتشین سرحدات باید مقیم باشند که تذکره تجار

و واردین و خسارین در دخول و خروج ببیند و یکدسته هم باید سیار باشند این است که این اداره تقشیش از برای تمام این ترتیبات کافی نیست و مسئله مخارج را هم فوراً باید داد و فوری هم که ممکن نیست پس بخواه او را گذار شود که مخارج را همان ترتیب که نوشته است از دخل بردارد بهتر است .

مستشار الدوله - این مخارج را فوراً نباید داد باید ماه بده داد و ماه بده هم باید بحساب رسیدگی کرد و دخلش را گرفت و اما رسیدن باین کارها همان اجزاء اداره تقشیش خودشان می توانند رسیدگی کنند .

آقای سید حسن تقی زاده - اینکه از وزارت مالیه و خارجه نوشته شد و امش را تصویب گذاشته اند گویا تصویب نباشد مگر عرض کرده ام که از اول تاکنون یک مسئله اتفاق نیفتاده که عادلانه و از روی قانون باشد مثلاً اینکه نوشته سی و پنج هزار تومان مخارج دارد از کجا معلوم شد و اگر چه در پنج هزار تومان می نوشت شاید پس از مشاوه می گفتند برداشتن ثلث بهر است پس باید شخصی که یک تقشیر را برای دولت اعلان میکند در وزارت خانه مشاوه شود که اولاً آیا این کار لازم است یا نه و مخارجش را چه جزء معین کنند و صورت بنویسند پس از آن مجلس اعلان کنند که اینکار بفلان دلیل لازم است و مخارجش مطابق صورت فلان قدر میشود مثلاً آن شخص سی و پنج هزار تومان نوشته ولی دولت تحریق و تدقیق کرده و سی و دو هزار تومان می شود اگر این طور بود آن وقت ما می دانستیم که وزارتخانه های ما هم از روی ترتیب صحیحی است نه اینکه فوراً به مجلس بفرستند و در مجلس علفی قرائت شود و کمیسیون مالیه هم تصویب نماید .

وثوق الدوله - در صورتیکه سی و پنج هزار تومان داده شود دیگر مقطعه نیست بلاوجه نظامنامه هم برای اینکار نوشته اند و بعضی ترتیبات را هم در آن نوشته که در هر سرحدی چند نفر اجزای لازم است و مواجب چقدر لازم است و نظامنامه هم تقدماً حاضر است چون وقت مجلس مقتضی نبود قرائت نشد و امروز این اداره تقشیش خیلی خیلی لازم است و سابق هم این اداره دایر بوده ولی بلاحظاتی جزء اداره گمرک شد و مخارج آنرا پانزده هزار تومان قرار دادند این است که بی ترتیب است باین جهت لازم بود که امروز این مسئله مذاکره شود حالا اختیار با مجلس است که هر طور مقتضی باشد تصویب کنند .

صدیق حضرت - در وزارت مالیه یک اداره تقشیش مختصری دایر است که رئیسش هم مستشار السلطان است خوبست مجلس اقدام کرده همین اداره را توسعه بدهد همانطور که مستشار الدوله گفتند بهر سه اداره رسیدگی و تقشیش کند و اینکه اداره تقشیش را جزو گمرک کردند چندان بدکاری نکردند بواسطه اینکه آنها هم مقشش ناچاق دارند اگر کسی وارد شود ملتفت میشود علاوه مال التجاره را هم تقشیش میکنند بهرحال باید این اداره را مرتب و منظم کرد خیلی لازم است .

آقای شیخ حسین - امروز بهتر این است که همان میرزا احمد خان یا قیصر او را گذار کنند و

مخارجش را همانطور که گفتند اگر زیاد بود تومانی فلاقت در دارند معین کنند که بواسطه دخل خودش چندماید و دخل این اداره را ترقی دهد زیرا که ما امروز آدم درست نداریم و ادارات هم نظم و ترتیب قانونی ندارد که پول بدهیم و کار بخواهیم .

آقای سید حسن تقی زاده - این تصویبی که وزارت خارجه و وزارت مالیه نوشته اند تصویب نیست معلوم است که ما مجلس وزرا هم نداریم بواسطه اینکه وزیر مالیه میگوید شق اول خوب است وزیر خارجه میگوید شق ثانی خوب است خوب بود اول وزراء می نشستند و مشاوه میکردند و بعد از تصویب به مجلس می فرستادند این وقت اگر صلاح بود مجلس تصویب میکرد و الا رد میکرد قانون تمام دنیا اینطور است .

صدیق حضرت - خوبست برای این مسئله تقشیش و تذکره از اشخاصیکه بصیرت دارند کمیسیونی منعقد شود و گفتگو کرده تسلیم نمایند اولاً اداره تذکره را مرتب و منظم نمایند بعد از آن مقشش گذارند و **وکیل الرعایا** - ما اداره تقشیش در گمرک داشتیم اینکه میگوئیم باید این اداره تقشیش باشد جهت این است که آنها بواسطه خود عمل نکرده اند پس عقیده بنده این است که باید یک اداره تقشیش معین شود و این هم کاری نیست که بگوئیم امسال نشد سال دیگر هر یک روز تأخیر شود مبالغی ضرر دارد منتفی در جزئیاتش باید حرف زد و الا اساساً لازم است .

ممتاز الدوله - عقیده بنده هم همان است که آقای تقی زاده گفتند باید این لایحه برگردد برای وزیر امور خارجه با ادله و براین لایحه بنویسند و مجلس بفرستند و مجلس هم آن لایحه را بکمیسیون مالیه بدهد و کمیسیون مالیه هم با ادله و براین مجلس بفرستد بعد در آن مجلس در این خصوص مذاکره کنند حالا عقیده بنده نباید در این باب مذاکره کرد .

وثوق الدوله - صحیح است باید برای وزارت خارجه درست که در دست لایحه کرده بفرستند .

آقای میرزا زاهر تقی قلیخان - این فهرست و لایحه ایست که حساب الممالک از بابت اجاره خالصه خوار و حکومت آن اظهار داشته و وزارت مالیه مجلس فرستاد که تصویب شود این است که قرائت میشود (قرائت شد) شش ساله خالصه خوار را اجاره مینمایم که در هر سال هزار خروار علاوه از مآخذی که اقبال الدوله بدیوان میرداخت بپردازم بشرط اینکه حکومت آنجا بامن باشد و نیز دستخطی از وزارت مالیه و داخله مرصحت شود که قبل از مقضی شدن مدت اجاره بنده حکومت آنجا بدیگری داده نشود و نیز ایلات آنجا جزء حکومت من باشند که بتوانم طرق و شوارع را منظم و این نگه داشته و نیز حمل غله بانبار سهل باشد و دیگر اینکه اگر در مدت این شش سال خدای بخواید آفتی روی دهد کمیسیون تشکیل شده پس از تحقیقات لازمه مراعات حال مرا از بابت خسارت وارده بنمایند .

آقای میرزا محمود - اولاً کمیسیون مالیه در این باب چه رأی دارد و ثانیاً گمان میکنم مجلس رأی ندهد که حکومت را اجاره بدهد .

آقای میرزا زاهر تقی قلیخان - هنوز بکمیسیون

مالیه بنامه است که تحقیقات خود را نموده و رأی اظهار دارد .

آقای سید حسن تقی زاده - بموجب قانون اساسی چون این مسئله برای تکثیر مالیه است لازم نیست بمجلس بیاید و تصویب شود باید فقط وزیر مالیه تصویب نماید .

آقای شیخ حسین - اینکه آقای تقی زاده در هر موقع ایراد میکنند صحیح است اما وزارت خانه های ما هنوز قوانین شان منظم و مرتب نیست این است که رجوع باینجا میکنند که بعد ایراد گرفته نشود کپیبه قانون این کار اتفاق افتاد و این هم برای این است که قوانین آنها را هنوز وضع نکرده ایم و اینکه گفته شد لازم نیست حکومت را اجاره بدهند مگر بنده در مسئله ورامین عرض کرده ام که باید اداره کشته را ملاحظه کرد چه ضرر دارد حکومت را باو بدهند که بتواند دست این کار را اداره نماید .

آقای سید حسن - اگر باین ترتیب باشد که هزار خروار علاوه اجاره بدهد و حکومت داشته باشد سال دیگر رعیت تعظیم میکنند آنوقت وزیر داخله و حکومت طهران او را معزول میکنند آیا آنوقت اجاره برهم می خورد یا نه پس اینطور نمیشود خدای نخواست اگر مملکت خوارکی بشود یا آفتی برسد آنوقت رهیت بفریاد آید و او هم از اجاره وامیزند .

آقای میرزا محمود - اگر فردا کاری کرد و از حکومتش شکایتی برود خواهد گفت من اجاره دارم و اگر بخواهند معزولش کنند اجاره امسال از میان خواهد رفت .

آقای میرزا زاهر تقی قلیخان - همانطور که آقای تقی زاده گفتند راجع شود بمجلس وزرا هر طور که تصویب کردند رفتار کنند .

مرئوس الممالک - اگر کسی از ترتیب خالصه خوار و نهدات آن مطلع باشد میدانم که خالصه آنجا بدون حکومت نمیشود .

مذاکرات روز یکشنبه ۲۸ شهری
نی حجه الحرام دارالشورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه ۲۷ را آقای میرزا زاهر تقی قلیخان قرائت کردند .
(شروع بقرائت قانون انطباعات گردید پس از قرائت چندین ماده و تصحیح آن شروع به مذاکرات شد .)

رئیس - فردا که روز دوشنبه و تعطیل است چنانچه مستحضر هستید اداره وزارت جنگ برای قسم یاد کردن در چهار ساعت بفرود مانده در مسجد حاضر خواهند شد البته آقایان هم تشریف می آورند .

آقای سید حسن - اینکه مجلس در یکساعت و نیم بفرود مانده منعقد میشود نه بجهت اینست که جناب رئیس حاضر نمیشوند بلکه بموجب نظامنامه داخلی مجلس در چهار ساعت بفرود مانده رئیس در اطاق خود حاضر و منتظر هستند تا همه کافی از کلاه محترم بجهت مذاکره جمع شود پس خوبست و کلاً محترم زودتر حاضر شوند .

آقای میرزا محمود - عقیده بنده این است

که قسم یاد کردن اداره وزارت جنگ و رؤسای آنها خیلی اهمیت دارد خوبست مقرر شود تا همه و کلاً عظام حضور بهم رسانند .

رئیس - بلی چون اهمیت دارد همگی حضور بهم برسانند خیلی خوبست و اینجمله برای ورود آنها تدارک دیده میشود .

سیدالحکما - خوبست روز سه شنبه پس از تمام شدن قانون انطباعات مقرر شود آن لایحه که در باب وکلای ایلات نوشته شده و یکدفعه هم در مجلس قرائت کرده اند قرائت شده تمام شود .

وکیل الرعایا - امروز رتبه وزارت مالیه برای گرفتن و فرستادن کتابچه دستور العمل همدان از قرار تقریر مستوفی گویا باید پنجاه تومان داد و بعضی کتابچه های جزو هم هست که باید بجهت آنها هم چیزی داد از این قرار باید مبلغی زیاد برای کتابچه های آنجا داد آیا این فقره معمول است باید داد یا خیر ؟

رئیس - بلی در سابق این رسوم کتابچه معمول بود و من خودم در حکومت زنجان و کردستان و غیره میدادم اما حالا خلاف قانون است که اینگونه پول ها داده شود و وقتیکه یکصد تومان باسم رسوم کتابچه از حکومت گرفته شود آنها در مقابل لابد هزار تومان از راهای خواهند گرفت و این وجوهات هم دخلی بمستوفی نداشتند هر چه از این محل گرفته میشد به داروغه دفتر که وزیر بقایا باشد میرسد .

آقای سید حسن تقی زاده - بودجه مملکت بعد از چندین مازحمات گفتیم که اصلاح شدیم تقریباً پانزده کرور دخل و چهارده کرور مخارج معین کردند و گفتند یک کرور هم تقریباً اضافه داریم باشد برای مخارج لازمه اتفاقاً ولی علاوه از این بودجه که خرج می شود وجهی لازم بود بجهت مخارج فوق العاده و دولت دست تنگ بود نیز مقداری هم از مواجب و حقوق سه ماهه مردم باقی بود و در سابق تقریباً سیصد و هشتاد هزار تومان اشرافی از خزانه گرفتند که ذخیره باشد برای مواجب خیلی سخت و نیز قدری پول از مردم گرفته شد که با باریاب حقوق که از بودجه پارسل باقی بود داده شود ولی بنده هیچ خبر دار نیستم که این دو فقره پول چه شد اما آنچه که از مردم گرفته شد همین قدر فقیهیم که روز بروز حواله دادند اما آن سیصد و هشتاد هزار تومان پول اشرافی معلوم نیست چه شده و کجا است و متأسفانه این روزها می شنوم که تقریباً شصت هزار تومان از آن پول بیشتر باقی مانده نماندند حواله که داده اند بموجب اطلاع مجلس بوده و به صرف صحیح رسیده یا اینکه باین فلالکت و تنگدستی مملکت بکمر تپه صدهزار تومان صدهزار تومان باین و آن داده اند خوب است یگروری را مقرر بدازید که وزیر مالیه بمجلس حاضر شده و صورت حساب این دو فقره وجه را بمجلس بدهد .

رئیس - باین را باید مردم از شما و کمیسیون مالیه بپرسند و کمیسیون مالیه باید صورت آنرا ثبت کرده باشد و معلوم باشد نه اینکه شما از مجلس بپرسید .

آقای سید حسن تقی زاده - اولاً بنده از اعضاء دائمی کمیسیون مالیه نبودم و ثانیاً بواسطه اتفاق کمیسیون سرحدی تقریباً قریب یک ماه است نتوانسته ام در کمیسیون مالیه حاضر شوم

آقا میرزا مرتضی قلیخان میدانند و باین دلیل خبر ندارم .

آقای میرزا زاهر تقی قلیخان - این پول نقد را همینطور که گفتند بنا بود باشد برای روز تنگ و در کمیسیون مالیه هیچ از آن پول مذاکره نشد و کمیسیون هم هیچ تصویب نکرد که یکدینار از این پول خرج شود اما از پول استراض داخله آنهم با کمال افسوس می بینم که هیچ فایده عاید نداشت چونکه در مجلس رأی گرفته شد که این پول بازای قیوض سه پونته تبدیل داده شود که در مجلس مذاکره شد و تا مجلس حراستی داشت بعضی اشخاص پولی دادند و بعضی هم در عرض قبولی دادند پس از آنکه مجلس از آن حرارت افتاد آنکسانی که پول داده اند با کسانی که ندادند مساوی شدند آن مقدار هم که گرفته شد قرار بود که قیوض ما را بفرستند بکمیسیون مالیه و در کمیسیون مالیه پس از تحقیقات تصویب شده آنوقت وزارت مالیه حواله بدهد که تومانی پنجاه هزار بگیرند حال چند روز است که وزیر مالیه از همان قیوض سه پونته تبدیل حواله میدهد بجای امین الضرب و حاجی امین الضرب هم رد می کند بواسطه اینکه می گوید دیگر وجه پیش من نیست اما در باب اشرافی ها نازهم مگر عرض میکنم که کمیسیون مالیه هیچ اطلاع ندارد و در هیچ مورد تصویب نکرده است .

رئیس - باید اسامی آن اشخاصیکه پول داده اند و اشخاصیکه ندادند این در روزنامه درج شود که یکسان نباشند .

آقای سید حسین - استدعا میشود که یک روزی رامین نمایند برای اینکار که وزیر مالیه حاضر شود تا از او سؤال شود چون از او که سؤال میکنند می گوید بمجلس است و از کلاه سؤال میکنند می گوئیم با کمیسیون مالیه است کمیسیون مالیه هم میگوید اطلاع ندارم و این ترتیب در اینجا تصویب فقط از بن بنده و سپید هفتاد هزار تومان بیست هزار تومان راجتانب ناصر الملک بجهت مخارج لازمه از مجلس اجازه گرفته بودند دیگر از حساب این استراض داخلی و از حساب اشرافیها و کلاً اطلاعی ندارم و نیز قرار بود که از این پول از پنجاه تومان بیایند داده شود و حالا می بینیم که از فهرست های هزار تومانی هم داده شده است پس روزی معین شود که وزیر مالیه بیاید تا تمام این حسابها رسیدگی شده در روز نامه درج و منتشر شود تا عموم اطلاع حاصل کنند .

وکیل الرعایا - اینکه آقای میرزا مرتضی قلی خان گفتند مجلس از آن حرارت سکت شده اینطور نیست و میخواهم بگویم که منشأ آن حرارت که بوده ولی عرض میکنم چند وقت است که من مأمور سه نفر میباشم و ایشان را حالا نمیرم در صورتیکه وکیل مجلس نباید مأمور باشد با اینکه تمام دارائی این ملت نزد این سه نفر است هر قدر تلف کرده اند که تلف شده و آنچه که حالیه دارند معلومست یکی سه هزار تومان و یکی دوهزار و پانصد تومان یکی دیگر هم هزار تومان باید بدهند باینکه وکیل مجلس نباید مأمور باشد مملکت این مبلغ قلیل را نمی دهند حال ببینید که این نمره مردم چقدر بی مروت و بی انصاف هستند .

رئیس - لایحه از انجمن حقوقی رسیده و

خواهش کرده اند که در مجلس علنی خوانده شود چون مفصلست وقت هم گذشته برای مجلس دیگر خواهد ماند .

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز سه شنبه غره محرم الحرام ۱۳۲۶ دارالشورای ملی

قبل از انعقاد مجلس رسمی جمعی از صاحب منصبان تویخانه که در روز بواسطه ضیق وقت ممکن نشده بودند یاد نماینده امروز حاضر شده بطور مقرر قسم یاد کردند مجلس رسمی بدون حضور نظام منقد و در ترتیب انتخاب باقی مانده و کلاهی طهران مذاکره شده و هر یک از کلاهی محترم رای خود را در باب اشخاصی که دردم نظر داشتند نوشتند در این موقع مجلس علنی شده پس از اخذ آراء اساسی اشخاصی که بست و کالت با اکثریت آرا انتخاب شده بودند قرائت شد از فرار ذیل :

- (آقای مستوفی الممالک) (آقای مؤمن الملک) ۷۷
(آقای شیخ حسین یزدی) (آقای حکیم الملک) ۷۸

قرار شده که از طرف مجلس با ایشان مرقوم شود حاضر شوند در باب سه نفر باقی مانده باینکه نفر وکیل طبقه جلیله شاهدگان را قرار دادند که روز شنبه انتخاب شوند و در باب مجلسی که در هفته یک روز مخصوص مذاکره خود و کلا باشد اظهار شد روز یکشنبه را قرار دادند و آقای شیخ حسین چنین اظهار داشت حالا که کلاهی محترم در تکمیل نواقص مجلس اقدامات مجدانه دارند خوب است بموجب آن ماده قانون اساسی در باب نظارت پیش تن از علماء اعلام هم شرحی حضور آقایان حجج اسلام نجف اشرف نوشته شود که بیست نفر با آن صفات مقرره معین و بمجلس معرفی فرمایند تا مجلس به اکثریت آراء پنج نفر را از بیست نفر انتخاب نماید یادداشت شد که شرح مزبور نوشته شود و به ۵۵ و کلا اطلاع داده شد که فردا چهار ساعت بنروب مانده در مسجد سیه سالار حضور بهر رسانند که بعضی از ادارات برای قسم یاد کردن حاضر خواهند شد . (مجلس ختم شد)

مذاکرات روز پنج شنبه محرم الحرام ۱۳۲۶ دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز سه شنبه غره را آقای میرزا طاهر قرائت کردند در موقع معین مجلس رسمی منعقد گردیده و بواسطه یازده مطالب مهمه مجلس را سری نموده تقریباً بعد از یک ساعت مجلس علنی و شروع بمذاکرات گردید .

حاجی میرزا ابراهیم آقا در این ایام از سرحد اردبیل بیست و پنج نفر قزاق بدون اجازه دولت وارد خاک ایران شده و با این اتحادی که دولت و ملت ایران با دولت و ملت روس دارند هیچ وقت راضی نخواهند بود که بواسطه اینگونه اتفاقات دولت و ملت ایران رنجش حاصل نمایند هنوز رنجشی که از ورود سی نفر قزاق از سرحد جلفا بملت حاصل شده از خاطر ملت زایل نگردیده مجدداً ورود این بیست و پنج نفر موجب از دیداد رنجش ملت ایران گردیده گمان میکنم که این اجازه از طرف مأمورین سرحدی ما شده خوبست

جناب وزیر این مطلب را توضیح نمایند که چرا مأمور سرحد این اجازه را داده .

وزیر تجارت - اگرچه جواب این مسئله

راجع بوذیر امور خارجه است ولی چون در کمیسیون سرحدی این مذاکره شده و از وزیر امور خارجه سؤال شد جواب دادند که از طرف سفیر دولت روس در این خصوص به بنده اظهار شد و بنده اجازه ندادم حال از فرار معلوم گویا مدیر گمرک اجازه داده است و از مدیر گمرک جهت سؤال شد در جواب اظهار داشته است که سفیر روس بمن نوشته است من با وزیر امور خارجه در این باب مذاکره کرده ام و مطلب تمام است شما عجله اجازه بدهید وارد شوند تا بعد و کاغذی هم در این خصوص مدیر گمرک بمن نوشته حاضر است اگر بخواهید قرائت شود .

حاجی معین التجار - اگر اجازه میدهید این مسئله هم در کمیسیون سرحدی مطرح مذاکره شده نتیجه آن بمجلس اظهار شود .

آقای سید حسن تقی زاده - بنده مکرر

گفته ام که و آلاء ملت چند وظیفه عمده دارند و عمده ترین آنها اینست که ملت ما را از ولایات دور انتخاب کرده و با اینجا فرستاده اند اول وظیفه ما آنست که حفظ استقلال ملت و مملکت را نماییم و بقیه بنده این مسئله خیلی بی حیثیتی است که من اینجا نشسته بشنوم یکدفعه می رود نفر سوار اجنبی بدون اجازه وارد خاک ما بشوند اگر چه ملت و ما خیلی فراموش کار و کم حرارت هستیم و منتها حرارت ما اینست که هر وقت چند سوادری وارد خاک ما شد چند روزی جزئی هیچانی پیدا کرده بعد ساکت میشویم و هنوز بیست روز نگذشته باز خبر میرسد بیست و دو نفر سوار هندی بدون اجازه با هوا و محوره وارد شده است و باز بیست روز نگذشته بیست و پنج نفر قزاق از سرحد اردبیل وارد خاک ما میشوند از وزراء توضیح میخواهم جواب میدهند اطلاع نداریم و ایداً جلوگیری از این تجاوزات نمیشود و مثل این است که قزاق از ایران بیاد کوبه یا جای دیگر از داخله خودشان ورود مینمایند همینطور بباغ ایران وارد میشوند بدون اینکه ملاحظه و تصور نمایند که قانون بین المللی هم هست پس در اینصورت دیگر چه سلطنتی وجه وزیر و چه مجلسی قایده نشستن ما در اینجا چیست یک نفر فرنگی رئیس گمرک که تابع وزیر تجارت ما است مستقیماً اجازه ورود سوار اجنبی را بباغ ما میدهد و جواب میگوید که سفیر چنین بمن نوشته بود و منتهی اقدامات وزیر در این مورد اینست که شخصی مأمور بگوید شما کار بدی کردید و این حرف را هم با کمال ملاحظه و احتیاط میگوید با اینکه او مستخدم دولت است و همه نوع حق مؤاخذه را از او دارد .

وزیر تجارت - اما در خصوص ورود دست

قزاق سابق در آن وقت اداره گمرک با من نبود و بنده داخل در کابینه وزراء نبودم پس از آنکه داخل در کابینه وزراء شدم و اداره گمرک باینده شد در این چند روزه این واقعه رخ داد و در این باب

شرحی بر رئیس گمرک آنجا نوشتم او جواب چنین داده است در باب ورود سوار های اولی چند نفر سوار بدو آمدند ازمن اجازه ورود خواستند و من اجازه ندادم بعد نرغی واقع شد آنها هم ورود نمودند در هر صورت من این جوابها را صحیح نمانسته و نخواهم پذیرفت و این واقعه هم که در این چند روزه واقع شده مشغول مذاکره هستیم و میدانید که اینها بواسطه ترتیبات سابقه آن اقتداری که داشتند هنوز هم بهمان خیال باقی هستند ولی اقدامات لازم شده جلو گیری سخت خواهد شد که دیگر اینگونه حوادث اتفاق نیفتد .

آقای سید حسن تقی زاده - یک نفر مدیر

گمرک مستخدم دولتی پیش نیست چه اقتداری دارد این اقتدار بواسطه سستی و عدم اقدامات وزراء بوده است .

وزیر تجارت - بلی اقتدار آنها بواسطه

سستی و سماجه وزراء بوده .

وکیل التجار - آنچه در این باب لازم بود

گفته شد و صحیح نیست که یک نفر مدیر گمرک بگوید که مستقیماً سفیر بمن چنین نوشته است و وزیر هم نباید این عذر را از او بپذیرد عجب تر اینست که در روزنامه تلگرافی بطرز بزرگ دیدم که نوشته بودند فرستادن آن بیست و پنج نفر قزاق برای حفظ قونسلگری تبریز و بواسطه گفته شدن آن یک نفر حامل بیست بوده است و در صورت امنیت و دفع اختلال آنها را خواهند برگردانید مقصود اینست در روزنامهجات آنها از طرف دولت روس اینگونه ملامت ظاهر میشود ولی در داخلی مدیر گمرک میگوید که مستقیماً سفیر بمن نوشته و از وزراء سؤال میشود جواب می دهند که اطلاع نداریم .

احسن الدوله - بنده عرض میکنم از روزیکه

مسبو نوز و سایر بلژیکیها را آوردند و ریاست گمرک را بآنها دادند ایداً بحساب و ترتیب آنها رسیدگی نشده و از پول خود ما قسط استراض روس را که پرداختند مثل اینکه حق اقرار کرده اند خدمت شاه بردند و معرفی کرده انگشتر برای او گرفتند و برای همین ترتیبات آنها ایداً اعتنا ندارند باز هم می شنویم فلان بلژیکی کنترالتش سر آمده و میخواهند با او تجدید کنترالت کنند نمی دانم علت این ترتیبات چیست ؟

حاج معین التجار - چندی قبل شنیدم وزیر

مختار روس بجناب وزیر امور خارجه گفته اند از این سوار و قزاقی که وارد کرده ایم هیچ مقصود و منظوری نداریم جز حفظ جنرال قونسلگری و البته پس از تامل تبریز و اردبیل فوراً آنها را برمیگردانیم آیا این مسئله حقیقت دارد یا خیر ؟

وزیر امور خارجه - بلی نوشته اند که

این قزاقها را برای حفظ امنیت جنرال قونسلگری وارد کرده ایم و اشاره کرده بودند که بواسطه قتل آن یک نفر و انتشارش سرحد این اقدام شده و چون بما اطمینان داده اند این قزاقها خواهند رفت در این نوشته شان ضبط است ولی بدبختانه بعد از آن آن

اتفاق در تبریز افتاد و تبریز تلگراف شده که بعضی اقدامات بنمایند و اقدامات هم شده در صورتیکه تسویه شود چنانچه قریب بتصفیه است البته آنها هم قزاق خود را خواهند برد .

حاجی معین التجار - پس بر ما لازم است

که سعی و کوشش نموده و داخلی خودمان را منظم کنیم .

آقای میرزا آقا مجاهد - این مسئله در جهت

دارد یک جهت سیاسی است و گفتگوی آن با وزیر امور خارجه است و این جهت بماند یک مسئله دیگر اینست که یک نفر مستخدم است که خیانت کرده و بدون اجازه دولت اجازه داده است که سوار غیر وارد خاک ما شده حال آن مسئله اولی بماند و بآن کار نداریم ولی این شخص که در یکی از ادارات ما مستخدم است و این خیانت را نموده باید عزل او را از وزیر بخواهیم .

وزیر تجارت - آنروز هم در کمیسیون

سرحدی که وزراء هم بودند همین مذاکره شد و بعضی اقدامات شد حالا هم همینطور که رای داده شد مجری میشود .

وکیل الرعایا - اتحاد مابین دولت قخبه روس

و دولت علیه ایران بیش از آنچه بخواهیم بگوئیم وجود است بدون اجازه که وارد نگردند باید از مدیر گمرک پرسید که توبچه حق اجازه دادی و یک نفر وزیر محترم که در اول دفته این مطلب را شنید چرا او را موزول نکرد و کوتاهی در عزل او تقصیر وزیر است .

آقای شیخ حسین میرزا - جناب رئیس فرمودند وقت ختم

مجلس است یک نفری از قانون انطباعات مانده استدها میکنم مقرر فرمایند خوانده شود که بوظیفه خود عمل کرده باشیم .

اسئاله میرزا - در مجلس پررور مذاکره

شد که وزارت مالیه باینکه توضیح بعضی مطالب را بدهند و حالا می بینم از ایشان هیچ خبری نشده علت چیست ؟

رئیس - علت نیامدن ایشان معلوم است حالش

خوب نیست ولی صورتی داده اند اگر صورت کافیت که بسیار خوب و اگر وجود خودشان لازم است باید تامل کرده تا حالشان بهتر شود .

آقای سید حسن تقی زاده - این گفتگو که

در مسئله قزاقها شد بنده کافی نمی دانم که فقط مدیر گمرک را موزول کنند باید وزیر امور خارجه اقدامات کافی نمایند که قزاقها بروند و همه روز نشنویم که بیست و پنج نفر یکدفعه آمدند یا فلان عده دفته دیگر آمده اند (در این موقع تلگرافی از رشت رسیده بود قرائت شد قریب باین مضمون) که حاجی میرزا لطف الله معروف که اینچ شهرت داشت از عمل جات تویخانه بوده باینجا وارد و ورود او باعث هیجان مردم گردیده او را دستگیر کرده و در دار الحکومه توقیف است و چند نفر از اهل انجمن مأمور او هستند و ممکن نیست کسی از اینجا فرار نماید لهذا عرض می کنم که آنچه امر مجلس مقدس باشد در این خصوص جری شود .

وکیل التجار - سی و دو نفر از اشرار تویخانه

بنا بود دستگیر شوند هفت نفر آنها فرار کرده

بودند آنها را هم چند روز قبل گرفته مظلوما روانه طهران کرده اند گویا امروز فردا وارد شوند رئیس - در باب حاجی میرزا لطف الله تکلیف چیست بطهران بفرستند یا خیر ؟ (گفته شد اختیار بارتیس است)

(مجلس ختم شد) مذاکرات روز شنبه پنجم محرم الحرام ۱۳۲۶ دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه را آقای میرزا مرتضی قلی خان قرائت کردند .

احسن الدوله - در باب بیست و پنج نفر قزاق

که از سرحد اردبیل ورود نموده اند از فرار معلوم مسبو مورثال می گوید او را بمجلس احضار نمایند در این جا مدلل می دارد که تقصیر از جانب من نبوده و ظاهراً اجازه از طرف وزیر امور خارجه بوده است نه از طرف او .

وکیل التجار - اختار آقای احسن الدوله

بد نبود ولی بیش از این مذاکره در این خصوص لازم نیست همین قدر که بنسبو مورثال اختار شد اگر او سندی در این باب دارد پیش وزیر تجارت اظهار می دارد و گفتگو میکنم پس از آن معلوم شد تقصیر از کدام طرف بوده است البته وزیر تجارت آن وقت مراتب را بمجلس اظهار داشته معلوم خواهد شد .

رئیس - این رقمه دعوتیست از انجمن

آذربایجان که بمجلس نوشته اند برای که معرفت و سکلا محترم فرصت دارند در مجلس تشریح داری حاضر شوند و محل انجمن هم مقابل خانه حضرت والاظ السلطان است و این رقمه است از طرف انجمن حقوق رسیده و استدها کرده که در مجلس قرائت شود قرائت شد قریب باین مضمون) که ما اعضاء انجمن حقوق در حفظ اساس مشروطیت و مجلس شورای ملی و خدمت بوطن و صلکت حتی البتصور از هیچگونه اقدامات کوتاهی نکرده ایم میرزا احسان قلی خان قزوینی که در مبادی امر اجتماعی با هم مجمع آدمیت تشکیل کرده نسبت انجمن مزبور را به رئیس میرزا ملک خان داده و بواسطه بعضی کلماتی که شهادت با کلمات آن دانشمند فرزانه داشته مردم را قریب داده و بنای شایدی گذارده و خود را بقلطدر نظر ما مشروطه خواهانم داده و انعقاد انجمن سری را نیز بخود منتسب ساخته باین وسایل بقصود خویش نایل گردید و کشته شدن میرزا علی اصغر خان آتابک هم باعث شد که مفساد اعمال او در آن اوقات ظاهر نگردد بلکه و نوع این حادثه را نیز یکی از نتایج اقدامات خود جلوه داد و همین وسیله وجود خود را نیز راهبیت داده سبب پیشرفت مقاصد او گردید .

چنانچه بهماز تشکیل انجمن حقوق که در موقی که او را بمتروان استعناق در آن غایب محبوس شده بود انجمن حقوق بهمدستی سایر انجمن ها اورا از حبس مستغنی نمودند و این رقمه بیشتر اسباب شهرت او گردید و از هر کس که مبلغ ده تومان وسه هزار میگرفت آن شخص را داخل در انجمن سری و مجمع آدمیت می نمود هر کس که این مبلغ را نداده داخل در مجمع آدمیت نمی شد تا اینکه مهلتی گراف باین اسم از مردم مستغنی گردیده تا یکدفعه دیدیم که ما با امتثال امر بهادر و اقبال الدوله و مورثال الدوله

دیگران برادر شده ایم و متهم باستبداد هم شمیم همینکه خیانت و فساد اوظاهر معلوم گردید و محقق شد که در صدد فتنه و آشوبست و نیز چنین وانمود کرده بود که تمام اساس مشروطیت بسته بوجود منست اگر بغواهم به یک اشاره همه جا را منقلب میکنم این شد که ما هم مجمع آدمیت را برهم زده و آن مجمع منحصر شد بوجود خود میرزا عباس قلی خان و چند نفر مستبد مجهول الحال بدواز تمام این وقایع و گرفتن مبالغ خطیری پول از مردم بخیال رفتن فرنگستان افتاد از اینجا حرکت کرده در آنزلی از مشارالیه جاو گیری سکردند و مجدداً عودت به طهران نمود لهذا هلی التحقیق معلوم و مشخص شد که با هم انجمن سری می خواهد مال مردم را خورده و غیر از فتنه و فساد مقصود دیگری ندارد استدعا می شود که مجلس مقدس مقرر فرمایند او را حاضر کرده و جویهاییکه بی جهت از مردم گرفته رد نماید و از مفساد اعمال او جلوگیری شود .

آقای سید حسین - حالا که صلاح دانستند این

لابه در اینجا خوانده شده و جواب داده شود خوبست آن اشخاصی که داخل در آن انجمن بوده اند و هر کدام که از ده تومان کمتر نداشته اند دو نفر را از جانب خودشان معین کنند در هدایه طرفین حاضر شوند و صورت آن وجوه را که گرفته است معین نمایند که بچه مصرف رسانند هر گاه بدون تصویب آنها به مصرف رسانند از عهده بر آید گویا جواب انجمن هم به همین طور کافی باشد و نیز بموجب اختار روز پنجشنبه امروز باید تمه قانون انطباعات خوانده شود خوبست مقرر نمایند تا قانون قرائت شود و اگر در اینباب باز لازم بمذاکره است در آخر مجلس بشود .

وکیل التجار - بنده یک اطلاعیه در باب این

شخص دارم که ایراد بزرگی بر او وارد است و آن اینست وقتیکه می خواست برود بفرنگ اهالی رشت از او جلوگیری نموده بودند اظهار داشته که من سفارش نامه از طرف مجلس دارم و برای انجام خدمتی از طرف مجلس مأمورم باید این سفارش نامه را هم از او خواسته و سؤال شود که چرا چنین نسبت را به مجلس داده اگر بنا باشد هر کس هر کاری می خواهد بکند و نسبت از او بمجلس بدهد صحیح نخواهد بود هستند باید جلوگیری نمایند .

آقای شیخ حسین - می خواهم شهادی برای این

مطلبی که گفته شد عرض کنم باینکه از و کلا که در سابق بکربلا مشرف شده بود از اینجا پاکت چایی مجلس را گرفته بودند و کافندی از طرف مجلس باو نوشته بودند که مجلس بشافلان خدمت راجوع کرده است مقصود اینست که این جوو اشخاص هم هستند باید جلوگیری نمایند .

رئیس - در کافد و پاکت چایی ممکنست

تقلب نمایند ولی محل اعتبار نیست مهر مجلس معتبر است خوب است حالا قانون انطباعات قرائت شود و کلا را انتخاب نمایند خوبست که شروع به انتخاب شود .

آقای میرزا عماد - بنابود کرد روز شنبه باقی مانده

و کلا را انتخاب نمایند خوبست که شروع به انتخاب شود .

رئیس - بمداز خواندن قانون ممکنست که

انتخاب نمایند (در این موقع شروع بقرائت قانون انطباعات شده موادیکه باقی بود قرائت شده پس از تصحیح و تنقیح مواد بجهت تصویب کلیه قانون انطباعات و تشریح و اخذ رای شده با اکثریت آراء تصویب کلیه قانون انطباعات شده مجدداً شروع به مذاکرات گردید .)